 жураўы | Выходзячы наперад | Антыфашысцкія камітэты | Літаратурная старонка

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 14 (423) | ГОД IX | 5 КРАСАВІКА 1964 г. | ЦАНА 60 ГР

За «круглым сталом» (справа налева) сакратар ППРН у Беластоку Станіслаў Бэднарэк, старшыня Прэзідыума ПРН Ян Вальчук, яго намеснік Яфрэм Алексін і наш прадстаўнік рэд Міхась Хмялеўскі.

АКТУАЛЬНЫЯ НАПРАМКІ НАШАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

УЛАДЗІМІР ЮЗВЮК — сакратар ГП БГКТ

Бягучы 1964 год у дзейнасці Беларускага грамадска - культурнага таварыства носіць адпячатак дзвюх знамянальных падзей — 45 гадавіны БССР і 20-годдзя ПНР.

Ад першых дзён студзеня наша арганізацыя шырока адзначала ў сваёй працы саракапяцігоддзе Беларусі і хоць шмат мерапрыемстваў, звязаных з гэтай гадавінай, яшчэ не закончана, мы ўжо пачынаем усёй дзейнасці надаваць праблематыку Дваццацігоддзя народнай улады ў Польшчы.

Разам з польскім народам беларускае насельніцтва з энтузіязмам вітала вызваленне з-пад гітлераўскай акупацыі, актыўна ўключалася ў пабудову народнай улады, сумленна працавала, і зараз шырока адзначае Дваццацігоддзе. Здаецца, не будзе памылковым сцвярджэнне, што, мабыць, ні адна частка Польшчы не адчула на сабе на працягу апошніх 20 год такіх вялікіх змен на лепшае, як паўднёва - усходняя Беласточчына. А змены гэтыя наступілі ў першую чаргу ў адносінах улад да нашай нацыянальнай меншасці. Што з таго, што ў гады дваццацігоддзя санацыйнай Польшчы дзе-недзе развівалася прамысловасць, культура і г.д., калі атрымаць адукацыю, кваліфікацыю або працу было проста немагчыма. Інакш маюцца справы зараз. Шляхам стварэння дасканалых умоў да навукі і працы, шляхам развіцця прамысловасці вырашана асноўная праблема вёскі — перанаселенасць. Непазнавальна змяніліся ўмовы жыцця ў нашых вёсках. Новыя школы, святліцы, крамы, дарогі, уласныя дамы, электрычнае святло, радыё, новыя прылады працы на гаспадарцы змяняюць аблічча вёсак, ствараюць лепшыя ўмовы жыцця. Усё гэта сяляне адчуваюць.

Але працэс пераўтварэння вёскі яшчэ не закончыўся. У многіх паказчыках, як ураджайнасць сельгаскультур, прадукцыйнасць жывёлагадоўлі, у развіцці прамысловасці і транспарту мы яшчэ адстаем ад сярэдніх агульнадзяржаўных. Гэтыя дасягненні будуць у першую чаргу залежаць ад укладу працы кожнага жыхара, ад нашай актыўнасці.

Немалаважнае значэнне ў працэсе пераўтварэння жыцця насельніцтва, яго выхаванні мае наша грамадска - культурная арганізацыя. Зараз БГКТ налічвае каля 5000 членаў, якія згуртаваны ў звыш 150 гуртках. Гэты невялікі лік членаў дазволіць заініцыяваць многа карыснай грамадскай працы. Перадз'ездаўскую кампанію мы запачаткавалі дыскусіяй над напрамкамі дзейнасці ў гэтым годзе. Ужо адбыліся пасяджэнні партарганізацыі і прэзідыума ГП, у маі адбудзецца пленум, прысвечаны праблематыцы 20-годдзя, пасля якога актыў аддзелаў пачне абслугоўваць гурткі. Члены гурткоў павінны актыўна ўключацца ў пабудову дарог, святліц, упарадкаванне сваіх вёсак грамадскім чынам, арганізаваць мастацкія выступленні, вечарыны і г.д. Яны павінны быць ініцыятарамі ўсіх карысных пачынанняў на вёсцы. Штатныя працаўнікі БГКТ ужо абавязаліся выканаць працу грамадскім чынам, вартасць якой перавышае 20 тысяч злотых.

(Працяг на стар. 5)

КАБ ПРЫГАЖЭЛА НАША ВЁСКА

Хутка бягуць гады. Неяк зусім не здаецца, што ў гэтым годзе мінае 20 год існавання народнай улады у нашай краіне, што мінае 20 год з таго часу, калі пад напорам савецкай арміі ўцякалі з Беласточчыны нямецкія захопнікі.

Давайце ўспомнім гэты час, гэты цяжкі перыяд. У большасці сем'яў была жалоба, зруйнаваныя гарады, мястэчкі і вёскі. Дашчэнту знішчана ўся прамысловасць. Амаль ад пачатку ўсё трэба было будаваць. Цяжкі быў старт новай, народнай улады. Напэўна цяжэйшы, чым даваеннай Польшчы. І зараз цікава і павучальна аглянуцца на пройдзены шлях і параўнаць гэтыя два дваццацігоддзі.

Аб гэтым раскажам вам, чытачы, на прыкладзе Беластоцкага павета. Гэты расказ павядуць кіраўнікі гэтага павета — старшыня павятовай рады нарадовай Ян Вальчук, яго намеснік Яфрэм Алексін і сакратар прэзідыума Станіслаў Бэднарэк.

Найлепшым і найбольш пераканаўчым паказчыкам двух дваццацігоддзяў з'яўляюцца дасягненні ў апрацоўцы зямлі і ўраджайнасці палёў. І тут неабходна прывесці некаторыя даныя з «Малога гадавіка Беласточчыны за 1938 год.» У ім ёсць такія даныя аб ураджайнасці: 1 га зямельных угоддзяў даваў тады 9,6 цэнтнера жыта (зараз 15 ц), 9,4 ц пшаніцы (а зараз 17 ц), 9,3 ц аўса (зараз 14 ц), 9,6 ц ячменя (зараз 16,5 ц) і 118 ц бульбы (зараз 180 ц). Падобна выглядае справа і з жывёлагадоўляй.

Як бачым, ёсць розніца ды і вялікая розніца. Вядома ўсім, калі гэты самы гектар дае больш пладоў, дык тады і гаспадар багацей жыве і краіна мае больш збожжа. А калі да гэтага дадаць яшчэ тое, што ў мінулым дваццацігоддзі было шмат абшарнікаў, што існаваў «голад зямлі», што ў кожнай вёсцы была надвышка рабочай сілы, а ў гарадах беспрацоўе, што гаспадарскі малаўраджайны гектар павінен быў пракарміць і ўтрымоўваць значна больш людзей, чым цяпер, дык вобраз мінулага становіцца яшчэ цямнейшы.

Або возьмем другую дзялянку народнай гаспадаркі — прамысловасць.

Развіццё прамысловасці за гады народнай улады беспасрэдна садзейнічае не толькі паляпшэнню матэрыяльнага ўзроўню гарадскога насельніцтва, але таксама і вясковага. У Беластоцкім павеце існуе 8 вялікіх і 56 малых прадпрыемстваў. На іх і на прадпрыемствах Беластока працуе больш 14 тысяч чалавек з Беластоцкага павета. 2300 рабочых — гэта людзі, якія маюць свае гаспадаркі. Прыведзеныя лікі напэўна гавораць самі за сябе і, здаецца, непатрэбны тут ніякія каментарыі.

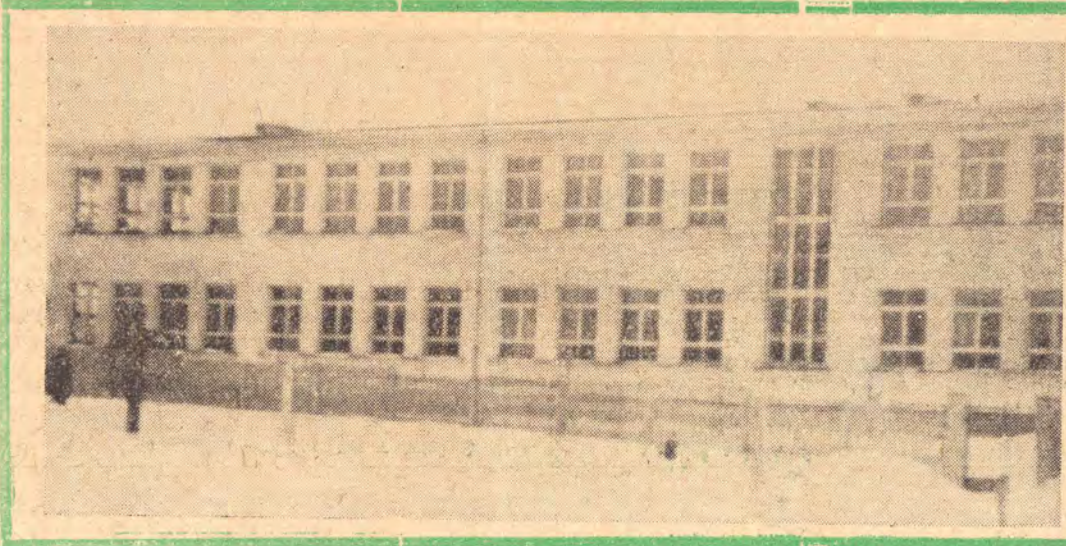
Найбольшымі аднак дасягненнямі Беластоцкай вёскі з'яўляюцца электрыфікацыя, меліярацыя і механізацыя сельскай гаспадаркі.

За 20 год даваенная Польшча ў Беластоцкім павеце электрыфікавала толькі 2 вёскі, а народная ўлада за гэты ж перыяд 197 вёсак. Згодна з планамі, да 1967 года будуць усе вёскі мець электрычнае святло.

Разам з электрыфікацыяй крочыць у вёску і культура жыцця ў выглядзе радыёпрыёмнікаў, тэлевізараў, сціральных машын, электрычных рухавікоў.

Меліярацыя ахапіла 20493 га сенажацяў і паш. Выкапана 867 км равоў, 160 км рэк урэгулявана. За гады санацыйнай Польшчы меліярацыя ў

(Працяг на стар. 5)

СЯМІКЛАСНАЯ ШКОЛА Ў ГАРАДКУ. Фота М. Хмялеўскі

НАВІНЫ З ПГР-аў

Перад вачыма даўжэзны бетонны праезд. Супрацьлеглыя вароты звужаюцца ў перспектыве да невялічкага проставугольніка. Па абодвух баках роўненька, бы салдаты ў час парада, стаяць у перагародках чырвоныя кароўкі. На вышыні галавы за драбінамі жоўта-зялёнае сена. Удосталь яго і не толькі яго.

Крыху вышэй, над галавой кожнай каровы, чорныя таблічкі з клічкай, нумарам, датай ацялення і колькасцю літраў малака з апошняга надою. **Вось нумар 65.** Шырокая, прысадзістая, з вялікім вымем карова.

Ацялілася 17 студзеня, а 10 сакавіка давала дакладна 24,6 літраў малака. Палічыце! 70 залатовак за кожным разам ляціць у вядро. Зразумела — гэта рэкардыстка, ударніца. Другія ж чатырохногія сяброўкі спраўляюцца многа скрамней. На чорных таблічках сустракаюцца розныя паказальнікі надояў. Змяшчаюцца яны найчасцей паміж 13—20 літрамі малака. Не верыце? Паедзьце самі, каб асабіста пераканацца. Вось адрас: **ПГР Каменны Двор,** Бельскі павет. Зрэшты, можаце выбрацца таксама ў ПГР Рудка ў гэтым жа Бельскім павеце або ў кожны іншы. Усюды зараз наглядаецца вялікая дбайнасць аб рагатай жывёле.

А было цалкам інакш, многа, многа горш. Кіраўнікі дзяржаўных сельскіх гаспадарак амаль зусім не ўдзялялі ўвагі раз-

(Працяг на стар. 4)

ГАНДАЛЬ — ГЭТА ЗНАЧЫЦЬ РАЗВІЦЦЁ

Ад пачатку мінулага тыдня працягваецца ў Жэневе пасяджэнне Сусветнай канферэнцыі па пытаннях гандлю і развіцця. Як вядома, гэтая канферэнцыя была склікана па прапанове сацыялістычных краін, якія на апошняй сесіі ААН выступілі з ініцыятывай пераадолення розных — пераважна палітычнага характару — абмежаванняў, перашкаджаючых свабоднаму тавараабмену паміж усімі дзяржавамі свету.

Ініцыятыва сацыялістычных краін атрымала гарачую падтрымку значнай большасці афрыкана - азіяцкіх краін, асабліва зацікаўленых справай свабоднага гандлёвага абмену. Краіны Афрыкі, Азіі, а таксама Лацінскай Амерыкі належаць да найбольш гаспадарча адсталых раёнаў зямнога шара. Доказам гэтага з'яўляецца, напрыклад, няспынна змяншаючыся іх удзел у сусветным экспарце. Гэтыя краіны, у якіх пражывае 2/3 насельніцтва, давалі ў 1950 г. 30% сусветнага экспарту, а дзесяць год пазней ужо толькі 20,4%. Зараз іх удзел у сусветным экспарце складае не больш 18%.

Як бачым, гэтыя факты гавораць аб трывожным становішчы. Вынікае з іх, што дыстанцыя паміж развітымі і адсталымі краінамі не памяншаецца, як павінна было б быць, а павялічваецца з кожным годам усё больш і больш. Гэтая дыспрапорцыя выклікае тым большы непакой, таму што адсталыя краіны Афрыкі і Азіі не стаяць на месцы, але таксама па меры сваіх магчымасцей развіваюць уласную гаспадарку. Усё гэта сведчыць аб сур'ёзным затармажэнні развіцця гэтых краін. Дзе ж крыніца такога становішча? У асноўным, прычына заключаецца тут у шматвяковай каланіяльнай сістэме, якая своеасабліва трактавала краіны Афрыкі, Азіі і Паўднёвай Амерыкі. Капіталізм развіваў у калоніях толькі такія галіны вытворчасці, якія патрабавалі мінімальных фінансавых затрат і прыносілі як мага большыя даходы. Датычыла гэта ў першую чаргу натуральнай сыравіны (нафты, медзі, баксітаў, руд каляровых металаў) і сельскагаспадарчай сыравіны (кавы, какавы, чаю, бавоўны, фруктаў). У выніку такой гаспадаркі маем на свеце звыш 20 адсталых дзяржаў, у якіх адзін род сыравіны складае звыш 50% цэлага экспарту.

Такая манакультурная спадчына, якую пакінуў каланіялізм, не была б напэўна яшчэ найгоршым злом, калі б цэны на экспартную сыравіну знаходзіліся на адпаведна высокім узроўні. У такім выпадку продаж сыравіны даваў бы адсталым краінам магчымасць купляць у высакаразвітых дзяржаў дастатковую колькасць машын і абсталявання для ўсебаковага развіцця сваіх гаспадарак. Аднак тут наглядаецца зусім іншае становішча. На працягу апошняга дзесяцігоддзя цэны сыравіны і харчавых прадуктаў, складаючых 80% экспарту гаспадарча адсталых краін, зменшыліся на 13%. А цэны амаль усіх гатовых вырабаў, якія гэтыя краіны ўвозяць, узраслі на 8%. Розніца ў цэнах вынікае са шматлікіх прычын. Найважнейшай прычынай з'яўляецца няспынны прагрэс у прамысловасці і замена натуральнай сыравіны сінтэтычнай.

Такія адносіны імперыялістаў да краін, якія намагаюцца праводзіць нейтральную палітыку, не даюць ім шанцаў дагнаць перадавых дзяржаў. Таму зразумела зацікаўленне нейтральных краін ініцыятывай сацыялістычных дзяржаў і іх канкрэтнымі праектамі на Жэнеўскай канферэнцыі.

Яшчэ перад пачаткам пасяджэння СССР, Чэхаславакія і Польшча выступілі з праектам «Прынцыпаў міжнародных гандлёвых адносін і гандлёвай палітыкі». Праект прадбачвае м. інш. стварэнне ўніверсальнай гандлёвай арганізацыі, якая займалася б пытаннем развіцця гаспадарча адсталых дзяржаў, фінансавай і тэхнічнай дапамогай ім, а таксама рэгуляваннем цэн. Прапанова сацыялістычных краін апынулася зараз у цэнтры жэнеўскіх размоў. Рана яшчэ пісаць аб тым, ці будзе яна прынята. Напэўна сустрэнецца з крытыкай дзяржаў, прадстаўляючых заходнія манаполіі, якіх інтарэсам пагражае. Аднак сам ужо факт, што канферэнцыя пачалася — гэта вялікі поспех сацыялістычных і нейтральных краін. Яны ж распачалі наступленне ў інтарэсах дэмакратызацыі прынцыпаў сусветнага гандлёвага абмену.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

ТЭЗІСЫ ПАРТЫІ

ВЫХОДЗЯЧЫ НАПЕРАД

Сур'ёзны ўплыў на ўстанаўленне тэмпаў развіцця эканомікі нашай краіны ў 1966—1970 гадах акажуць вынікі апошніх двух год бягучай пяцігодкі. Развіваючаеся супрацоўніцтва краін — членаў Саюза эканамічнай узаемадапамогі акрэслівае ў значнай ступені напрамак польскай прамысловай вытворчасці.

Асноўныя заданні чарговай пяцігодкі:

1. Далейшы значны прагрэс на аснове навукі і тэхнікі ў сацыялістычнай індустрыялізацыі краіны патрабуе хуткага развіцця машынабудаўнічай і хімічнай прамысловасці.

2. Прысяшэнне развіцця сельскагаспадарчай вытворчасці ставіць асноўную мэту — вызваліцца ад абцяжарваючага эканоміку імпарту зерня. Капіталаўкладанні ў сельскую гаспадарку складуць звыш 18% усіх выдаткаў, а разам з выдаткамі на прамысловасць і іншыя галіны, якія працуюць на сельскую гаспадарку, — звыш 26%.

3. Значны рост экспарту.

4. Развіццё айчыннай сыравіннай базы.

5. Эканомнае расходванне сыравіны, паліва і энергіі пры адначасовым паляпшэнні якасці прадукцыі.

6. Забеспячэнне працай у народнай гаспадарцы 1,5 мільёна чалавек.

Асноўныя шляхі далейшага планава - эканамічнага развіцця краіны ў 1966—1970 гадах:

Рост нацыянальнага даходу — прыкладна на 30%, аб'ёму валавой прамысловай прадукцыі — на 45—47%, валавой сельскагаспадарчай прадукцыі — на 14—15%, у тым ліку раслінаводства — прыкладна на 17%, жывёлагадоўлі — на 11%. Капіталаўкладанні разам з рэзервам складаюць максімальна 830 — 840 мільярдаў злотых, гэта значыць, на 36—38% больш, чым прадугледжанае выкананне цяперашняга пяцігадовага плана.

Цэнтральная задача — канцэнтрацыя сіл і сродкаў у вырашаючых галінах прамысловасці — машынабудаўнічай і хімічнай. Спецыяльнае значэнне ўдзяляецца выкарыстанню магчымасцей роста прамысловай вытворчасці без дадатковых капіталаўкладанняў. Рост вартасці прадукцыі машынабудаўнічай прамысловасці з улікам высокіх тэмпаў развіцця вытворчасці апаратуры для хімічнай прамысловасці, электрычнага абсталявання, прамысловай аўтаматыкі, металаапрацоўчых станкоў, рухавікоў, машын для вытворчасці сінтэтычнага валакна і паперы складзе ў 1970 годзе ў параўнанні з 1965 годам каля 65—67%. У 1966 — 1970 гадах агульная вартасць вытворчасці сельскагаспадарчых машын узрасце больш чым на 50%. Прадукцыя хімічнай прамысловасці павялічыцца ў два разы, значна апярэджваючы тэмпы росту іншых галін прамысловасці.

У тэзісах гаворыцца, што да 1970 года вытворчасць азотных угнаенняў узрасце да 1.180 тысяч тон у год, фосфарных угнаенняў — да 700—720 тысяч тон, электраэнергіі — 66—67 мільярдаў кілават - гадзін, каменнага вугалю — 126—128 мільёнаў тон, прыроднага газу — 3,5 мільярда кубічных метраў, нафты — 600 тысяч тон, выплаўка сталі — каля 11 мільёнаў тон, чыгуну — прыкладна 7 млн. тон, пракату — каля 7,4 млн. тон, цэменту — 11—12 млн. тон.

У 1970 годзе ўраджайнасць чатырох зерневых культур складзе каля 21 цэнтнера з гектара, бульбы — 1[illegible] цэнтнераў, цукровых буракоў — 290 цэнтнераў, алейных культур — 16 цэнтнераў з гектара; пагалоўе рагатай жывёлы дасягне 12 млн. галоў, гэта значыць, амаль 60 галоў на 100 гектараў сельскагаспадарчых угоддзяў, пагалоўе свіней — 14,1 млн. На капіталаўкладанні ў сельскую гаспадарку ў 1966—1970 гадах асігнуецца каля 146 мільярдаў злотых, гэта значыць, на 60% больш, чым у бягучай пяцігодцы. Сельская гаспадарка атрымае 140 тысяч трактараў і адпаведную колькасць іншых сельскагаспадарчых машын.

Перспектыўныя планы экспарту і імпарту павінны быць устаноўлены з улікам поўнага выкарыстання пераваг міжнароднага падзелу працы, асабліва ў рамках СЭУ. У 1966—1970 гадах рост імпарту складзе каля 43%, экспарту — 60%.

У дырэктывах пастаўлены заданні ў галіне ўнутранага гандлю, камунальнай і жыллёвай гаспадаркі, будаўніцтва культурных і сацыяльных устаноў, занятасці і заработнай платы. У будучай пяцігодцы ў гарадах і вёсках краіны будзе пабудавана 2.900 тысяч пакояў. Школы атрымаюць каля 16—18 тысяч новых класных памяшканняў і лабараторый.

Трэба стварыць умовы, якія забяспечаць высокія тэмпы развіцця навукі і даследчых прац, хуткае ўкараненне дасягненняў навукі ў вытворчасць. Удасканальванне сістэмы планавання і каардынацыі навукова-даследчых прац павінна быць накіравана на канцэнтрацыю сіл і сродкаў, на самыя важныя задачы і на каардынацыю і каапераццю ў рамках Савета Эканамічнай Узаемадапамогі.

Заключная частка другога раздзела тэзісаў прысвечана асноўным напрамкам дасканалення сістэмы планавання. Асновай змен у планаванні і арганізацыі вытворчасці павінен быць дэмакратычны цэнтралізм, які выцякае з сацыялістычнага характару эканамічных адносін.

У наступным нумары абмяркуем апошнюю частку тэзісаў, у якой гаворыцца аб партыі як кіруючай сіле дзяржавы і сацыялістычнага будаўніцтва.

СПОРТ

ФУТБОЛЬНАЯ ВЯСНА

Шматабяцаюча пачалася ў нас футбольная вясна. Каманда «Одра» з Аполя ўвайшла ў паўфінал «Інтэртота» пасля нічыёй з лепшай камандай Чэхаславакіі «Слован» з Братыславы. Таксама добра паказала сябе ў гульнях «Інтэртота» бытамская «Паленія». Яна разбіла ў Гётэборгу шведскую каманду «Оэгрытэ» з лікам 7:1! Вось гэта вынік! Пры гэтым трэба памятаць, што ў шведскай камандзе іграў вядомы нападаючы Сімансон, які некалькі год назад выступаў у мадрыдскім «Рэалю». Прыемную нечаканасць зрабілі нам і нашы юнакі ў турніры УЭФА. У першай сустрэчы дабіліся значнага поспеху, згуляўшы ўнічыю з Англіяй (1:1).

Можа гэтыя ўдачы нашага футбола ў першыя дні вясны будуць пачаткам даўно чаканага пад'ёму? Вельмі жадаем, каб нарэшце нашы футбалісты пачалі гуляць на сапраўды добрым узроўні.

А пакуль што працягваецца ў Польшчы дыскусія аб навязанні супрацоўніцтва паміж ліговымі клубамі і аддзеламі трэніровак ПЗПН. Такое супрацоўніцтва ляжыць у інтарэсе абодвух бакоў. Як гавораць спецыялісты, трэба супольна апрацоўваць месячныя індывідуальныя планы трэніровак для кожнага спартсмена, уваходзячага ў склад нацыянальных кадраў. Падрыхтоўваць такі план павінен клубны трэнер. Крытыкам і кантралёрам — аддзел трэніровак і савет трэнераў.

Такі метад падрыхтоўкі спартсменаў ужо даўно прыменены ў Англіі і цяпер трыумфуе. А ў англійскіх умовах моцнага традыцыяналізму гэта была надзвычайна цяжкая справа.

Чаму ж не паспрабаваць увесці гэты метад у нашым футболе? Хто ведае, можа гэта пайшло б на карысць абодвух зацікаўленых бакоў і, найважнейшае, на карысць нашага футбола?

Л. ТАРАСЕВІЧ

УСПАМІНЫ КАМУНІСТАЎ

Уладзімір Станкевіч

АДЗІН З МНОГІХ

14)

Набліжаўся дзень судовага разгляду нашай справы. Партыйны турэмны камітэт, пазнаёміўшыся з матэрыяламі нашай справы, вырашыў выступаць на судзе толькі як грамадаўцам, адкідаючы абвінавачванні ў прыналежнасці да кампартыі і камсамола як правакацыю паліцыі, да якой выкарысталі хлуслівыя, выдуманыя паліцыяй паказанні Сляўкі.

Мне было даручана выступіць у судзе з палітычнай прамовай — пратэстам супраць разгрому «Грамады», супраць нацыянальнага прыгнёту. Гэтае здарэнне для мяне, наймалодшага з абвінавачаных, было вялікім гонарам. Тэкст прамовы, якую дапамаглі мне падрыхтаваць таварышы, я вызубрыў напамяць.

8 студзеня судовы разбор трываў коратка, бо ў сувязі з тым, што Марыя Сляўка не прыбыла на справу, нашы адвакаты патрабавалі справу адлажыць і абавязкова паклікаць на судовы разбор галоўнага сведку абвінавачванняў Марыю Сляўку. Суд, нягледзячы на пратэст пракурора, адлажыў судовы разгляд на 8 сакавіка.

8 сакавіка Марыя Сляўка зноў не прыбыла, але гэтым разам суд не прыхіліўся да прапаноў нашых адвакатаў — не адлажыў разбор і справа адбылася. Судовая зала была запоўнена не толькі нашымі сваякамі, але і гродзенскімі рабочымі. Мяне і чатырох таварышоў, сем'і якіх не мелі магчымасці наняць адвакатаў, прыехаў бараніць з бюро Дурача з Варшавы адвакат Дамброўскі.

Перад пачаткам судовага разбору, як толькі нас прывезлі з турмы на суд, прышоў у пакой, у якім мы чакалі, адвакат Дамброўскі і, пазнаёміўшыся са мной, ён між іншым спытаў:

— Скажыце, хто будзе выступаць на судзе з прамовай?

Гэтае пытанне мяне здзівіла. На мой адказ: «не ведаю» — ён сказаў:

— Я вычуваю, што прамаўляць будзеце вы, а вось гэта я абсалютна не раю. Я спадзяюся, што вам дадуць чатыры гады. Два гады вы ўжо адсядзелі, а два гады вам мусяць зняць на падставе прынятай у 1928 годзе новавыбраным Сеймам уставы аб амністыі, дык заўтра вы зможаце быць ужо на свабодзе, дзе вы больш патрэбныя, чым у турме. А за прамову суд зможа не залічыць вам адседжанага часу да разбору, ну і будзеце сядзець далей.

Я апынуўся ў дрэннай сітуацыі: з аднаго боку, вязала мяне даручэнне партыйнага турэмнага камітэта, з другога — становішча адваката бюро Дурача, які выступае, як вядома, па даручэнню партыі і гэта магло быць дырэктывай з «волі». Выступаць з прамовай трэба было ў апошнім слове, таму ў адзін з перапынкаў я абмеркаваў справу з Расінскім і мы вырашылі, што буду выконваць даручэнне турэмнага камітэта.

Размова са мной адваката Дамброўскага мела аднак дэмабілізуючы ўплыў на некаторых таварышоў. На пытанне суда да абвінавачаных аб веравызнанні, толькі траіх — Расінскі, Апуневіч і я — адказалі «не веруючы», хоць у турме перад справай амаль усе вырашылі даваць гэты адказ.

Калі ў апошнім слове для абвінавачаных дайшло да мяне, я ўстаў і цвёрда заявіў:

— З'яўляюся членам Беларускай Сялянска - Рабочай Грамады, ліквідацыю якой не прызнаюць не толькі беларусы, але працоўныя ўсёй Польшчы. Я ганаруся тым, што мне, шаснаццацігадоваму юнаку, грамадаўцы даверылі пасаду сакратара гміннага камітэта. — Далей я гаварыў аб тым, да чаго імкнулася «Грамада» і каго яна прадстаўляла, хто і чаму спалохаўся яе дзейнасці.

Старшыня суда некалькі разоў намагаўся мне перашкодзіць гаварыць, але я не зважаў на яго. А калі ён урэшце заявіў, што загадае вывесці мяне з залы суда, я закончыў сваю прамову наступнымі словамі:

— Ведаю, што сёння вы прыгаворыце нас на шматгадовае турэмнае зняволенне, але ваш прыгавор будзе несправядлівы, бо ён будзе выразам класавай і нацыянальнай нянавісці да нас. Прыдзе той час, калі за вашы прыгаворы судзіць вас будзе суд працоўных.

На працягу ўсёй прамовы адвакат Дамброўскі глядзеў на мяне са здзіўленнем і, мне здавалася, адабраюча. Ён аднак прадбачыў добра. Суд прыгаварыў нас чацвярых (у тым ліку і мяне) — да чатырох гадоў цяжкай турмы кожнага, траіх — да трох гадоў, траіх — да двух гадоў, двух — на паўтара гады і трое атрымалі па году турэмнага зняволення. Усім, апрача мяне, поўнасцю быў залічаны час, праседжаны ў час следства. Мне залічылі толькі год следства. Амністыю прымянілі да ўсіх. Паводле яе кожнаму палітычнаму вязню, якога прыгавор не перавышаў 10-ці год, даравалася 1/3 кары, а тым, якія ў час арышту не былі паўналетнімі (г. зн. не мелі 21 год), — даравалася палавіна прыгавору. Такім чынам я пасля суда сядзеў яшчэ цэлы год у гродзенскай турме.

Умовы для палітычных вязняў у гродзенскай турме былі амаль такія, як і ў беластоцкай. І тут я выкарыстоўваў усе магчымасці для вучобы, але магчымасці гэтыя ў 1929 годзе змяншаліся, бо турэмная ўлада штораз больш спрабавала сягаць па нашы, крывёю нашых таварышоў здабытыя прывілеі. На працягу 1929 года мы правялі шмат розных акцый у абарону нашых правоў. Некалькі пратэстацыйных аднадзнеўных галадовак, а восенню дайшло да чатырохдзённай галадоўкі. Удалося нам утрымаць правы, але мы добра ведалі, што ўрад Пілсудскага будзе ўсё суровей распраўляцца з камуністычным рухам і з камуністамі, зняволеным ў турмах.

Моцна ў маёй памяці захаваўся 1 Май 1929 года. Напярэдадні ўвечары ва ўсіх камерах палітвязняў адбылася акадэмія з нагоды саракагоддзя адзначэння свята працоўных, свята барацьбы за свабоду. У нашай камеры, (якую мы называлі абэржай, бо была вельмі вялікай і змяшчалася ў ёй больш 60 асоб) акадэмія была асабліва ўрачыстай. Даклад аб 1 Мая чытаў вядомы дзеяч КПЗБ Пераралоцкі, які быў на чале «працэса 75-ці» з Косаўшчыны, разам з вядомым беларускім пісьменнікам Піліпам Пестраком. У мастацкай частцы акадэміі Пестрак чытаў нам свае турэмныя творы, прысвечаныя рэвалюцыйнай дзейнасці.

(Працяг на стар. 5)

Літаратурная старонка

Орган Літаратурна - мастацкага аб'яднання «Белавежа». № 64.

ЛІТАРАТУРНЫ КОНКУРС

Праўленне літаратурнага аб'яднання «Белавежа» супольна з ГП БГКТ аб'яўляюць конкурс пад загалоўкам «20-ГОДДЗЕ НАРОДНАЙ ПОЛЬШЧЫ».

На конкурс могуць быць прысланы творы розных жанраў, прысвечаныя жыццю беларусаў у Польшчы, барацьбе за станаўленне народнай улады, беларуска-польскаму супрацоўніцтву і г.д.

У конкурсе могуць прыняць удзел члены літаб'яднання, а таксама іншыя асобы, якія могуць пісаць літаратурныя творы.

Тэрмін надсылання твораў канчаецца 31 кастрычніка 1964 г.

Прадбачаны наступныя ўзнагароды: І ЎЗНАГАРОДА — 1300 зл., дзве ІІ УЗНАГАРОДЫ — ПА 700 зл., дзве ІІІ УЗНАГАРОДЫ — ПА 400 зл.

ВАЦІК АСІПОВІЧ

*

Нарадзіўся 11.VII.1927 г. у Тапалянах, Беластоцкага павета. Ранней друкаваўся пад псеўданімамі Андрэй Сошка, Янка Мірны, Сяргей Кручок, Вінцук Грабовіч (аўтар Агафона Аброткі), Корань. Вацік Асіповіч з'яўляецца таксама аўтарам «Думак Яські Апалонік»

*

КАНЦЭРТ

Сабраліся на вярбе
Вясковыя вераб'е.
Фю, фю, фю! Ціў, ціў, ціў!
Ужо снякок да лужаў сплыў.

Паўзірайцесь са ўсіх хат
Колькі выбягла рабят.
Ціў, ціў, ціў! Фю, фю, фю!
Сустракаюць ўсе вясну.

Йдзе да нас з усіх бакоў,
Разграває цела, кроў.
Ох, вясна! Ох, вясна,
У красавіку на краснах!

Стары Цвірка - дырыжор
На вярбе настроіў хор.
Ціў, ціў, ціў! Чык-чы-рык!
Красуецца красавік.

ВЯСНУШКІ

Сонца скінула фуфайку,
Йдзе ўпрысяды гапака.
Дзедка праступзіў ляжайку,
Добра, што прышла вясна.

Баба мотак развівае,
Рвецца нітка цэлы час;
Дзедка боб перабірае,
Сонейка ідзе у пляс.

Дзед да бабкі ўсё маргае,
Тая клубок у кут — шыбр!
— Хадзі, як так намаўляеш,
Пойдзем, дзеду, на шпацыр.

І пад ручку выйшлі з хаты,
Глядзяць людзі - цудакі.
І зайздросцяць ім дзяўчаты
І вясковы хлапчукі.

А яны праз вёску шпарацъ,
Маладым усім на злосць,
Аж з кажухаў дыміць пара —
Йдзе другая маладосць.

ПАДАРАК

Ехаў Яська на ярмарак
Прадаваць карову.
— Прывязу табе падарак
Дзісь абавязкова.

Толькі ты не едзь, Настуся, —
Прыдабраўся жонцы. —
Даю слова, што вярнуся
Да захаду сонца.

Сеў на воз, каня ужарыў,
Пабегла кароўка,
Толькі пыл падняўся хмарай,
Скрыўся за прыгоркам.

Насця есці наварыла,
Мужыка чакае.
— Дзе ж яго нячыста сіла
Дагэтуль трымае.

Даўно выстыла вячэра,
Насця не здавала,
На падарак з добрай верай
Усю ноч чакала.

Прамінула ноч, на ранак
Сам прыплёўся Кары.
Адчыняй, Настуха, браму,
Прыехаў падарак.

Падышла да возу Насця —
Скручаны ў вяроўку,
Ляжаў Яська, як няшчасце,
Абняўшы літроўку.

Зыгмунт Бжазоўскі

Ведаеце рыжага Войтка? Гэта той малы, рабаценісты і самаўпэўнены хлапец. Калісьці вырашыў, што будзе каралём. Хіба ўжо ведаеце, аб кім гутарка. Тлумачылі мы яму, што каралёў у Польшчы няма. Раілі, каб прыняў прызначэнне на каменданта пажарнікаў або начальніка станцыі, але на ўпартага лякарства не было. Гэты найменшы і хіба не найразумнейшы ў класе хлапец хацеў намі правіць і ўсё. Маці Войтка спрабавала нас пераканаць, што каралём можа быць кожны, калі патрапіць згуртаваць вакол сябе людзей сур'ёзных і паважаных, і калі мае крыху нахабства. Калі мы пачалі даказваць, што Войтэк замалы і прыродай пакрыўджаны, і што ніхто яго не любіць, маці смяялася: «Крывагубага таксама не ўсе любілі, а Лакетак, нягледзячы на свой скромны рост, нават самых магутных кідаў на калені».

Гісторыя — сваё, а Войткава мама — сваё. Настаўнікі жартавалі, што кожны з нас кароль і пан у адносінах да слабейшых па розуму і фізічнаму складу. Войтэк быў слабенькі, хоць вучыўся ненайгорш. Прытым меў шчасце. Але наш класны кіраўнік гаварыў, што папугая, не гледзячы на яго птушыны розум, таксама можна навучыць спяваць. Тады мы вырашылі не перашкаджаць Войтку, а нават крыху памагаць яму ў тварэнні яго каралеўства.

Нервавала нас толькі тое, што гэты палітычны ёлуп акружыўся прыдворнай стражай з малодшых класаў. Усе яго «міністры» насы выцiралі рукавом, а галовы насілі штыўна, як сам кароль Войтэк.

Аднойчы я спытаў Войтка, чаму ён адсунуўся ад старэйшых сяброў. Войтэк па-манаршаску нахмурыў бровы, потым плюнуў на падлогу і крыкнуў: «Дурань! Думае, што я жартую. Маё каралеўства будуецца ў перыяд атамаў і спутнікаў. Ці ў такіх гістарычных абставінах кароль можа быць дурнейшы за маршала або якога - небудзь міністра?»

«Аднак жа не дурны гэты Войтэк», — падумаў я і паставіў яму наступнае пытанне:

— Скажы тады мне, Войтэк, ці ты прадбачыў, што станецца з табою, а хутчэй за ўсё з тваім каралеўствам, калі твае міністры ўзмужнеюць?

Гэта пытанне збіла з панталыку Войтка. Глянуў на мяне з-пад ілба і пачырванеў па вушы.

— Маю! — крыкнуў урэшце задаволены. — Маю добрую думку. Напалеон быў непераможны, бо трымаў сваіх міністраў у няўпэўненасці.

— Гэта значыць?

— Гэта значыць, што міністры павінны прызнаваць сілу свайго ўладара нават тады, калі яго трон пачынае хістацца. Яны павінны падтрымліваць каралеўскі трон уласнымі плячамі, разумееш?

— А калі не захочуць?

— Смешны ты! — крыкнуў вясёла Войтэк. — Кожны кароль мае правы пісаныя і няпісаныя. Пісаныя могуць ведаць, і напэўна ведаюць, усе. Але няпісаныя ведаюць толькі міністры. Ведаеш жа, што кароль адказвае толькі перад Богам і гісторыяй.

— У гэтых часах? — здзівіўся я, робячы вывад, што рыжы Войтэк больш хітры, чым я думаў.

— А што супольнага маюць часы з правам і абавязкамі караля? — адказаў Войтэк пытаннем на пытанне.

Наступіла пара караначыі рыжага Войтка. Насупіў ён бровы, узнёс булаву, велічна раскрыў рот і... у гэты найцікавейшы для нас момант нешта затрашчала, а потым гара шкла спала на карону недапечанага караля. Камень, велічынёй з булку, пакаціўся да ног замершай ад жаху мамы Войтка.

— Свінні! — крыкнуў «маршал». — Выравлі старонку з нашай гісторыі.

Пераклад з польскай мовы

З. Бжазоўскі нар. у 1918 г. у Чэнстахове. Да 1939 года працаваў рабочым, удзельнічаў у вераснёўскай кампаніі, у часе акупацыі працаваў шахцёрам, пасля вызвалення з'яўляецца арганізатарам народнай улады ў Чэнстахове. Пасля заканчэння журналісцкай школы працуе ў друку. Ад 1951 г. у Беластоку. Пачаткова працуе ў «Беластоцкай газеце», затым галоўным рэдактарам «Беластоцкага жыцця», цяпер — галоўным рэдактарам Польскага радыё ў Беластоку. З'яўляецца членам беластоцкага Літаратурнага клуба.

Памяці паэта — рэвалюцыянера

Сёлета споўнілася 95 год з дня нараджэння і 70 год з дня смерці вядомага беларускага паэта - рэвалюцыянера Адама Гурыновіча. Ён з'яўляўся выдатным, таленавітым пісьменнікам і палітычным дзеячом. Сваю рэвалюцыйную дзейнасць праводзіў сярод рабочых і сялянскіх мас, пашыраючы нелегальную прагрэсіўную літаратуру, якую атрымоўваў з заграніцы. А. Гурыновіч быў членам і перад арыштам апошнім старшынёю падпольнага студэнцкага гуртка польскай, літоўскай і беларускай моладзі, існаваўшага ў Пецярбургу пры Тэхналагічным інстытуце. Члены гэтага згуртавання вывучалі славянскія літаратуры, а перш за ўсё знаёміліся з марксісцкімі выданнямі, якія дасылаў ім Пляханаў з Лондана і Франко са Львова. Як вядома. А. Гурыновіч таксама вучыўся ў Тэхналагічным інстытуце ў Пецярбургу.

Адам Гурыновіч меў шчодры і яркі пісьменніцкі талент, з'яўляўся чалавекам вялікіх інтэлектуальных магчымасцей і высокіх маральных якасцей. Бязмежна любіў ён працоўны народ і заўсёды быў гатовы аддаць у яго інтарэсах сваё маладое жыццё. Аб гуманных і маральных прынцыпах паэта - рэвалюцыянера сведчыць яго творчасць пранікнутая нянавісцю да прыгняталькікаў.

Пісаў Адам Гурыновіч шмат. У яго спадчыне ёсць творы на беларускай, рускай і польскай мовах. У апошні перыяд літаратурнай дзейнасці паэт асабліва моцна адчуў дабрадзейны ўплыў музы Францішка Багушэвіча. А. Гурыновіч аддаваў таксама ўвагу і перакладам на беларускую мову твораў рускіх, польскіх і украінскіх класікаў: Пушкіна, Някрасава, Талстога, Міцкевіча, Каспровіча, Франко.

Грамадская тэма ў творчасці паэта-рэвалюцыянера займала самае пачэснае месца. Гурыновіч не раз звяртаўся ў творах з заклікам да сялян, каб яны будзіліся са сну, каб усведамлялі сваю годнасць і магчымасць. Адзначым, што ён упершыню ў беларускай літаратуры закрануў рабочую тэматыку — у вершах на польскай мове: «На фабрыцы» і «Слёсар Мацей». Аднак Адам Гурыновіч з'яўляўся не толькі пісьменнікам і рэвалюцыйным дзеячом. Ён сур'ёзна працаваў у галіне беларускай этнаграфіі. Захавалася многа беларускіх фальклорных запісаў Гурыновіча ў рукапісным выглядзе. Яны знаходзяцца зараз у беларускім фондзе бібліятэкі Акадэміі навук Літоўскай ССР у Вільні. Гэты матэрыял варты вялікай увагі і добра было б, каб ён убачыў свет асобным выданнем.

Трагічным і шматпакутным быў лёс Адама Гурыновіча. Зняможаны праследваннямі царскіх улад за сваю шырокую рэвалюцыйна - грамадскую і літаратурную дзейнасць, змучаны хваробамі і жыццёвымі нягодамі, памёр ва ўзросце 25 год 23 студзеня 1894 года.

ЯНКА ШУТОВІЧ
Вільня

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА БЕЗ ТАЯМНІЦ

СІЛА МУСКУЛАЎ ЦІ МАШЫНЫ?

Нямала ёсць яшчэ ў нас аматараў і абаронцаў коней. Што ж, традыцыя. Можа, нават яшчэ уланская традыцыя, калі коні ляцелі як стрэлы, калі бліскалі шаблі.

Беластоцкі селянін можа мець худую карову, дзве — тры абы як дагледжаныя свінкі — гэта дапускаецца. Але конь павінен мець круглыя бакі, ільснець, ірваць, як віхар. Найлепшая месца ў хляве — для каня; найсмачнейшы корм — для яго, калі чысціць жывёлу, дык каня ў першую чаргу.

У ваяводстве налічваецца 220 тыс. коней. У апошні год, на дзіва, конскі род павялічыўся яшчэ на 1%. Можна пачуць галасы, што трактары — гэта прыгавор смерці на коней, якія столькі год нам аддана служылі. Іншыя гавораць аб «мірным суіснаванні» каня і механізацыі, трэція сумняваюцца, каб стальныя коні маглі перамагчы каштанак і гнядых.

Найбліжэй ад праўды знаходзяцца тыя, што думаюць аб «мірным суіснаванні». Праблема заключаецца не ў тым, каб поўнасцю ліквідаваць коней, але абмежаваць іх колькасць. У даны момант дамінуе сіла жывых коней, і так павінна быць, бо пакуль яшчэ мала ў нас трактароў (1200 штук) з камплектамі машын. Беручы статыстычна, трактар прыпадае на кожную трэцюю вёску. З гэтага вынікае, што коні маюць нямала работы.

У канцы пяцігодкі мы будзем мець каля 4500 камплектаў з трактарамі. Гэта павінна прынесці за сабой змяншэнне пагалоўя коней. Ёсць паветы, дзе праяўляецца вялікае зацікаўленне механізацыяй палявых работ (Беласток, Сямяцічы, Бельск, Элк, Монькі). Ёсць грамады, вызначаныя на комплексную механізацыю.

Маем значныя даходы ў маштабе ваяводства: 1961 год — 2,3 млн. зл., 1962 год — 4,2 млн. зл., 1963 год — 7 млн. зл. Але не гэта найважнейшае. Галоўнае — лепшая апрацоўка зямлі, хуткасць палявых работ, меншы сабекошт прадукцыі і ашчаднасць зерня. Так, так, нашы каштанкі з'ядаюць тысячы тон зерня.

А перспектывы? Конь будзе патрэбны нам нават і пры шырокай ступені механізацыі. Толькі не 14 на 100 га, як цяпер, а 2—3. Вялікія шанцы маюць пароды сярэдніх па велічыні коней. Такой з'яўляецца сакольская парода коней: конь невялікі, устойлівы на хваробы, невыбрэдны, добра цягне. Сакольскія коні карыстаюцца вялікім зацікаўленнем сярод конегадоўцаў. Магчыма, што гэта парода распаўсюдзіцца ў іншых паветах і нават у суседніх ваяводствах. Вядома, згодна з патрэбамі вёскі.

Сакольскімі коньмі цікавіцца нават заграніца. Некалькі коней купіла Індыя. Заглядаюць да нас і пакупнікі з іншых краін.

Аднак трэба шчыра прызнацца: сіла мускулаў не пераможа сілы машыны.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

ДАРОГА СЛАВЫ

АНТЫФАШЫСЦКІЯ КАМІТЭТЫ

Успамінае **Аляксей Юрчук,** былы член КПЗБ і адзін з арганізатараў антыфашысцкага камітэта ў Дубінах:

«Гітлераўская акупацыя застала мяне ў Дубінах. Як для большасці людзей, усё, што здарылася, было для мяне вялікай нечаканасцю. Але не было часу на роздумы. Людзі паступова даходзілі да сябе ад усяго, што так раптоўна звалілася на іх.

Янка Верамюк з Дубін. Былы дзеяч КПЗБ, арганізатар і старшыня антыфашысцкага камітэта ў Дубінах, партызанскі сувязны. Павешаны ў Белавежы на пачатку 1943 года.

Сусед сустракаўся з суседам, абменьваліся навінамі. Па начах таямніча знікала зброя і амуніцыя, якія валяліся па палях. Людзі разумелі, што спатрэбіцца. У нас у Дубінах было нямала праверанных дзеячоў КПЗБ. Мы вырашылі дзейнічаць. Пачыналі вельмі асцярожна, бо ў вёсцы стаялі немцы. Першы арганізацыйны сход адбыўся ў канцы ліпеня 1941 года. Склікаў яго Янка Верамюк, вядомы камуністычны дзеяч, жыхар Дубін. Сход адбыўся ў клуні Барыса Яканюка. Прыпамінаю сабе, што былі там, апрача Верамюка і мяне, Сцяпан Койла, Міхальчук і іншыя. Мы сядзелі ўпоцемку: шэптам гаварылі аб вайне, аб хуткім пасоўванні гітлераўцаў на ўсход, аб нашым становішчы. Янка Верамюк вельмі ўдумліва ацэньваў становішча. Верыў у перамогу Савецкай Арміі, так як і мы ўсе, і трапна ацэньваючы становішча ва ўмовах акупацыі, гаварыў аб неабходнасці ўзброенай барацьбы, аб стварэнні падполля. Якраз тады мы арганізавалі антыфашысцкі камітэт. На чале яго стаў Янка Верамюк. Мы абмеркавалі формы дзейнасці: дзе і як збіраць і хаваць зброю, як прыцягваць у падпольную працу больш людзей, як дапамагаць савецкім байцам і афіцэрам з Белавежскай пушчы. Выходзячы з клуні, мы адчувалі сябе духоўна мацнейшымі. Ужо ведалі, што трэба рабіць. У нашу арганізацыю прышлі моцныя людзі, якія добра разумелі, за што бяруцца. Такі быў у нас, у Дубінах, пачатак падпольнага антыфашысцкага руху. Потым прыйшла партызанская дзейнасць...»

Кацярына Смірнова са Снежак. Арганізатар антыфашысцкіх камітэтаў у былым Бельскім павеце, потым партызанка атрада імя Пархоменкі.

Антыфашысцкае падполле ахапіла таксама і беларускія вёскі ў Бельскім павеце. Першыя групы руху супраціўлення пачынаюць дзейнічаць у Снежках, Белках, Дубне, Нурцы і Шашылах.

Успамінае **Кацярына Смірнова,** былы арганізатар антыфашысцкіх камітэтаў у Снежках і навакольных вёсках:

«Я была настаўніцай і дэлегатам рады нарадовай вёскі Снежкі. Любоў да айчыны і камуністычнай партыі, а таксама зверствы гітлераўскіх акупантаў завялі мяне ў рады антыфашысцкай арганізацыі, а затым у партызанскі атрад імя Пархоменкі. Як мы пачыналі? Спачатку ўсведамлялі жыхароў нашай вёскі і падбіралі людзей на сувязных. Адначасова збіралі зброю і дапамагалі савецкім сябрам, якія хаваліся ў лясах. Першымі арганізатарамі падполля ў нас былі Аляксандр Саўчынскі і Анатоль Федарук з вёскі Белкі, якія ў час санацыі як дзеячы КПЗБ сядзелі 4 гады ў Беластоцкай турме. Іх вернымі памочнікамі ў арганізацыі падпольнай работы былі Рыгор Кучук і Іван Саевіч са Снежак, а таксама Ганна Кастрыцкая, грамадзянка Савецкага Саюза. Канспірацыйныя сходы адбываліся ў Вольгі Баранскай.

Гаворачы аб арганізацыі антыфашысцкага камітэта, з якога потым арганізаваўся партызанскі атрад імя Пархоменкі, трэба ўспамянуць аб жыхарах Снежак. Гэтая вёска ў гады буржуазнай Польшчы была вельмі беднай і адсталай. Калі ў 1939 годзе сюды прыйшла Чырвоная Армія, жыхары Снежак атрымалі зямлю з падзеленых панскіх маёнткаў, а многія сяляне — нават коней і кароў. Будынак маёнтка быў перабудаваны пад школу. Гітлераўцы забралі ў жыхароў кароў і коней, а школу разабралі на паліва. Пачаліся жорсткія праследаванні.

Аляксей Юрчук з Дубін. Былы член КПЗБ, адзін з арганізатараў антыфашысцкага падполля ў Дубінах, партызан атрада імя Дзяржынскага.

Амаль усе жыхары Снежак удзельнічалі ў арганізацыі падполля, збіралі зброю і дапамагалі тым, што хаваліся ў лесе, а пазней партызанам».

І так антыфашысцкі рух узнікаў амаль у кожнай беларускай вёсцы, у кожным мястэчку Беласточчыны. Аб іншых арганізатарах і групах — у наступным нумары «Нівы».

Анатоль Федарук з Белак. Арганізатар антыфашысцкага падполля, потым партызан атрада імя Пархоменкі.

А. АМІЛЬЯНОВІЧ

(Працяг са стар. 1)

віццю жывёлагадоўлі. Чатыры гады таму ў ПГР-ах налічвалася ўсяго 25 тысяч кароўіх хвастоў. Хвастоў таму, што жывёла толькі напамінала кароў. У адным кароўніку можна было сустрэць амаль поўны камплект усіх парод: і чырвоныя, і чорныя, і пярэстыя, і лацятыя, і ўсялякія. Напрадвесні ўсе аднолькава галадалі, бо не было чым карміць. Абы да вясны, — гаварылася тады ў ПГР-ах, — пойдуць на зялёную траву, дык аджывуць. Вясной выганялі на выган і трымалі там бедных каровак аж да першага снегу. Што ж, кароўка не чалавек, заявак са скаргамі пісаць не будзе.

У 1961 годзе праведзена ў ПГР-х праверка стану заражэння сухотамі. Аказалася, што амаль палавіна пэгээраўскіх каровак (асабліва многа цялят), паспела ўжо пазнаёміцца з гэтай небяспечнай хваробай. Каб пазбегнуць далейшага распаўсюджвання сухот, заражаныя каровы павінны былі пайсці на мяса.

На месца іх прышлі пародзістыя каровы з другіх ваяводстваў або нават з другіх краін. Найбольш кароўнікаў запоўнілася чырвонай польскай пародай. Знайшліся аднак кароўкі з чырвонай дацкай пароды і з англійскай пароды джэрсей. Пераважна былі гэта маладыя каровы яшчэ на ацяленні.

Усё гэта каштавала многа грошай. Нельга было аддаць такі каштоўны пародзісты матэрыял у нявопытныя рукі. Людзі, якія дагэтуль толькі па божай і кіраўніка гаспадаркі волі даглядалі жывёлу, паехалі пераймаць тайны сваёй цяжкой прафесіі ад жывёлаводаў у Варшаўскім, Познаньскім, Уроцлаўскім і Лодзінскім ваяводствах.

Абаровы — гэта цяпер не толькі той чалавек, што вывозіць гной з абоpы, гэта перш за ўсё ўсебаковы знаток натуры кароў. У ПГР-ах апавядаюць вось такі анекдот: «Прыехаў нейкі інспектар на кантроль, зразумела, з вялікага горада. Ходзіць па кароўніках і паглядае на кароў. Нарэшце пытае:

— Чаму гэтая красуля такая сумная?

— Яна, таварыш інспектар, ужо двое цялят прывяла нам, а яшчэ быка не бачыла, — высніў справу абаровы.

Цяпер ужо не адна, а большасць кароў у ПГР-ах зусім быкоў не бачыць, а целяцца яны рэгулярна кожны год. Штучнае запладненне або, як кажуць спецыялісты, **інсемінацыя** — вось цяпер папулярны метад, пры дапамозе якога паспяхова разводзіцца кароўі род у ПГР-ах. **Інсемінацыя гарантуе чысціню пароды.** Бычкі цяпер толькі прадукуюць насенне. У ПГР-аўскіх кароўніках ёсць іх зараз каля 400 штук. Будзе 500. Гэта поўнасцю пакрые запатрабаванні пэгээраў Беластоцкага ваяводства.

Для многіх дзяржаўных гаспадарак гадоўля бычкоў з'яўляецца **аднак** крыніцай залатога **даходу. За аднаго пародзістага кавалера чырвонай дацкай пароды плацяць у сярэднім 20—25 тыс. зл.!** Факт, не памылка.

Карова — гэта не толькі малако. Некаторыя ПГР-ы закладаюць абоpы яловак па 300—400 штук. Там гадуюць цялят да 100 кілаграмаў жывой вагі і прадаюць. Гэта вельмі аплачваецца.

Многае змянілася ў ПГР-ах на працягу апошніх гадоў, — у жывёлагадоўлі таксама. **Змянілася на лепшае.** Цяпер ужо ў ПГР-аўскіх кароўніках Беластоцкага ваяводства стаіць больш 32 тысяч галоў рагатай жывёлы. Да 1970 года колькасць іх павялічыцца да 50 тысяч. Гэтакі вызначылі сабе план на бліжэйшую пяцігодку. Існуючыя ўжо кармавыя запасы і падрыхтаваныя людзі гарантуюць паспяховае выкананне іх намераў.

В. РУДЧЫК

НАВІНКІ ВЯСКОВАГА ГАНДЛЮ

БУДЗЕ СВЕЖАЯ РЫБКА

Рыбы ў нас людзі ядуць мала. А рыба гэта ж фосфар. А фосфар — гэта ж моцныя косці. Але не нервуйцеся, будзе ў нас рыбы трохі больш.

Якім спосабам?

Звычайна, гаспадарскім. Вось у вёсцы Тарнопаль ужо ад давен-даўна існуюць занядбаныя, зарослыя сажалкі. ГС у Нараўцы ўзяў іх пад сваю апеку, ачысціць і «пасее» тут рыбку. На восень яна вырасце. Проста, праўда? Значыць, брава ГС-у ў Нараўцы! ПЗГС-у ў Гайнаўцы таксама, бо гэты хоча заапекавацца такім жа чынам 20-цю гектарамі запушчаных сажалак у вёсцы Тапіла. Нейкае «але» ставіць тут саюз рыбаловаў, але верым, што рассудак пераможа, а свежая рыбка на паднябенні ў перспектыве павінна памагчы рассудку.

(вл)

ДВАЦЦАЦІГАДОВЫ МАРШ

Так ужо павялося ў нас, што ў круглыя гадавіны, у 10, 20 год і г.д., аглядаемся на пройдзены шлях, падсумоўваем зробленае. У гэтым годзе наша краіна адзначае XX гадавіну народнай улады. На вёсках Бельшчыны ў сувязі з гэтым адбываюцца ўрачыстыя сходы, спалучаныя, як правіла, з мастацкай часткай. Такія ўрачыстасці адбыліся нядаўна ў Войшках і Паўлах. У абедзвюх вёсках у мастацкай частцы з багатым рэпертуарам выступалі самадзейнікі з Паўлаў. У дакладах прадстаўнікоў вясковых камітэтаў фронту адзінства народа былі прыведзены цікавыя дадзеныя. (У Войшках чытаў даклад кіраўнік школы Аляксандр Барташук, а ў Паўлах — настаўнік Сяргей Філіпюк).

А вось некаторыя з іх:

Войшкі. За 20 год народнай улады ў Войшках пабудаваны 80 дамоў і шмат іншых гаспадарскіх будынкаў, школа, крама і дарога да Трычоўкі. Вёска электрыфікавана і радыёфікавана. Жыхары Войшак маюць 22 матацыклы, адзін грузавік, 30 радыёпрыёмнікаў і 2 тэлевізары. Закончыла або вучыцца ў сярэдніх школах і вышэйшых школах 150 чалавек.

Будынкі Міколы Семенюка з Войшкаў.

Паўлы. За перыяд існавання народнай улады у Паўлах пабудавана 55 дамоў. Гаспадары набылі 32 матацыклы, 2 аўтамашыны і 1 грузавік. Жыхары вёскі чытаюць 180 розных часопісаў. Гаспадары Паўлаў завялі трускалкі на плошчы 5 га. З продажу іх дзяржаве маюць каля 500 тысяч зл даходу ў год. У вёсцы добра працуе сельскагаспадарчы гурток. Мае ён трактар з поўным камплектам сельскагаспадарчых машын. Чысты даход гуртка за 1963 год складае суму 19 700 зл.

Гэтыя некаторыя лічбы з Войшак і Паўлаў дасканала гавораць аб вялікім поступе нашага часу, аб росце дабрабыту працоўных вёскі.

М. Хмялеўскі

Мастацкі калектыў з Паўлаў, якім кіруюць настаўнікі мясцовай школы, разгарнуў шырокую дзейнасць. У яго праграме цікавы музыкальна - літаратурны мантаж, выступленне харавой групы і салістаў і дзве пастаноўкі — «Валодзін гальштук» і «Боты». Самадзейнікі з вялікім поспехам давалі канцэрт у сваёй вёсцы, у Войшках і ў памяшканні ГП БГКТ у Беластоку.

На здымку сцэна з пастаноўкі «Валодзін гальштук».

АДЗІН З МНОГІХ

(Працяг са стар. 2)

Раніцай 1 Мая, пасля снедання, усе мы прычапілі на грудзі чырвоныя банты. Спадзеючыся зрывання іх турэмнымі наглядчыкамі, мы мелі схаваныя пры сабе банты ў запасе.

А гадзіне 9-й наглядчык - ключнік адчыняе дзверы нашых камер і выпускае нас на прагулку. Сыходзім з нашага паверху ўніз, дзе аж да выхаду на турэмны панадворак стаяць у два рады турэмныя наглядчыкі. Мы ідзем па дваіх, наглядчыкі сягаюць да нашых грудзей і зрываюць нашы чырвоныя банты. Мы пратэстуем і ідзем на панадворак. Паўгадзіны шпацыруем спакойна без бантаў, як бы нічога і не было. Раптам стараста «камуны» затрымоўваецца на сярэдзіне панадворка і падымае руку ўверх. На гэты знак усе мы сыходзімся да яго, начапляючы на грудзі чырвоныя банты. Вакол турмы за мурамі чуваць былі шматлікія галасы, пераважна з боку плошчы Баторыя, дзе, як потым мы даведаліся, збіраліся гродзенскія рабочыя на першамайскую дэманстрацыю. З сярэдзіны сабраўшыхся на панадворку палітвязняў Уладзімір Мажэйка магутным голасам выкрыкваў лозунгі: «Хай жыве свята працоўных — Першае Мая! Хай жыве Камуністычная Партыя Заходняй Беларусі! Хай жыве Сацыялістычная рэвалюцыя!»

А з нашых грудзей пачалі вырывацца магутныя словы гімна рэвалюцыі:

«Паўстань, пракляты, катаваны...»

За мурамі турмы працоўныя чулі нашы лозунгі, бо выразна былі чуваць водгукі «Хай жыве», а пачатыя намі словы інтэрнацыянала былі падхоплены на плошчы Баторыя. Такі момант не можна забыць да самай смерці.

На панадворак пачалі ўбягаць турэмныя наглядчыкі на чале з начальнікам турмы і з крыкам «канец прагулкі!» заганялі нас з панадворка ў калідор, дзе чакалі на нас наглядчыкі з гумовымі палкамі ў руках. Яны накідаліся на нас, зрывалі чырвоныя банты і білі палкамі па чым папала. Чуліся нашыя крыкі: «Б'юць! Прэч катаў! Хай жыве Першае Мая! Катуюць палітвязняў! Далоў фашысцкі тэрор!»

Б'ючы, заганялі нас у камеры. У камеры мы беглі да акон і крычалі аб катаванні палітвязняў. Чуваць быў гул галасоў і лозунгі за мурамі турмы. Каля дваццаці чалавек, у тым ліку, як памятаю, Пераналоцкага, Піліпа Пестрака, Файвеля Вайнера, Піліпа Кізевіча, Антона Расінскага і іншых турэмных актывістаў павалаклі збітых у карцэры, дзе трымалі іх суткі. На знак пратэсту мы не прынялі абеду, дамагаючыся вызвалення таварышоў з карцэраў.

НАШЫ ІНТЭРВ'Ю

Ірэна Эйхлеруўна адказвае „Ніве"

Пісалі мы ў «Ніве», што ў сакавіку ў Беластоку выступаў Народовы тэатр з Варшавы з п'есай «Брытанік». У ролі Агрыпіны — маці Нерона — выступіла вядомая актрыса Ірэна Эйхлеруўна, якая згадзілася адказаць на некалькі пытанняў нашага журналіста.

— Як даўно вы звязаны са сцэнай?

— Я належу да даваеннага пакалення акцёраў. Першы раз іграла ў Вільні. Мой дэбют быў там у «Дзядах» Міцкевіча.

— Колькі роляў вы ігралі?

— Многа, але яшчэ не лічыла.

— У чым, па-вашаму, заключаецца сакрэт папулярнасці акцёра?

— Іменна над гэтым разважаюць заўсёды і ўсе ў нашай прафесіі. Я думаю, што ўсюды ёсць людзі, якія неяк проста здабываюць сімпатыю бліжніх, а чым з'ўляецца ўжо здабытая — на гэта могуць адказаць толькі тыя, хто патрапіць яшчэ кагось любіць.

— Якога роду ролі вы любіце іграць?

— Так як я іграю пераважна т. зв. «вялікі рэпертуар», значыць, правам кантрасту заўсёды ўздыхаю да камедыйных роляў, якіх зрэшты многа іграю ў нашым радыё. І гэтыя найбольш люблю.

— Якое ўражанне зрабіў на Вас Беласток?

— Я не хацела б нікому зрабіць прыкрасці, але патрасаючым для мяне проста з'яўляецца абледзянелы пляц каля тэатра. Як дабрацца да тэатра? Асабліва без альпіністкіх ботаў, падбітых цвікамі і без цюпагі. Адзін з маіх калег звіхнуў нагу, я ўпала і пабіла руку. Але спектаклі адбыліся. І нават, на нашае здзіўленне, людзі прыйшлі. Толькі як — мы не ведаем. Таму я лічу, што публіка ваша — цудоўныя людзі.

Размаўляла **Вера Леўчук**

Каб прыгажэла наша вёска

(Працяг са стар. 1)

Беластоцкім павеце зусім не праводзілася. А вядома, што меліярацыя для сялян азначае шырэйшае развіццё жывёлагадоўлі, а гэта значыць, большыя магчымасці павелічэння даходаў з продажу мяса і малака.

Велізарны скачок зроблены ў механізацыі сельскай гаспадаркі. Многія гаспадары маюць шмат машын, а сельскагаспадарчыя гурткі ў канцы гэтага года будуць мець 177 трактароў з поўнымі камплектамі машын і 170 малацільных агрэгатаў.

У даваеннай Польшчы зусім не была механізавана праца земляроба. Не было сельскагаспадарчай тэхнікі і ў маёнтках, калі не лічыць таго, што ў абшарнікаў Беластоцкага павета налічвалася 12 сеўнікаў, 2 малацілкі і 1 трактар.

За гады народнай улады пабудаваны сотні прыгожых дамоў на вёсках, шмат святліц і рэміз, 36 новых школьных будынкаў, дзесяткі кілометраў дарог і вуліц. Многа чаго робіцца грамадскім чынам.

На нашых вачах радыкальна змяняецца аблічча вёскі. Вялікія перамены і ў асабістым жыцці людзей. Іх можна ўбачыць і ў вопратцы, якая нічым не адрозніваецца ад вопраткі гаражан, добрая мэбля ў кватэрах, людзі добра харчуюцца.

З кожным годам будзе яшчэ больш змяняцца жыццё на вёсцы, таму што дзяржава прызначае вялікія сумы на развіццё сельскай гаспадаркі. Напрыклад, на меліярацыю ў гэтым годзе ў павеце прызначана 18 мільёнаў зл, а на 1965 год — 22 мільёны злотых.

IV З'езд партыі і XX гадавіну народнай улады Беластоцкі павет спатыкае з вялікім працоўным уздымам. 28 студзеня ПРН і павятовы камітэт Фронту адзінства народу апрацаваў план адзначэння юбілею Польшчы і звярнуўся да насельніцтва з заклікам: «20 гадзін грамадскай працы на XX-годдзе нашай дзяржавы». Выкананне накрэсленых планаў будзе садзейнічаць далейшаму гаспадарчаму і культурнаму развіццю Беластоцкага павета.

М. ХМЯЛЕЎСКІ

ДАРОГУ ГРАМАДСКАЙ ІНІЦЫЯТЫВЕ

Сяляне, якія прадаюць дзяржаве малако, ужо некалькі чарговых год на сходах дастаўшчыкаў вырашаюць плаціць па тры грошы ад літра малака на фонд будовы злеўняў. Гэта высакародны пступак жыхароў Бельскага павета. На першага студзеня 1964 года на рахунку гэтага фонда ў Бельскім павеце было 2 126 тыс. зл. З гэтай сумы прыпадае на акруговую малачарскую спулдзельню ў Бельску - Падляшскім 1 249 тыс, у Пасвентным — 131 тыс. зл., у Бранску — 667 тыс. зл., у Заблудаве — 78 тыс. зл. План павятовага камітэта Фронту адзінства народа ў 1963 годзе прадбачваў з гэтага фонда пабудаваць 12 злеўняў малака праз акруговыя спулдзельні ў Бельску - Падляшскім і Бранску. Аднак праўленні малачарняў не дацанілі гэтых спраў і не выканалі ўзложаных на іх абавязкаў у 1963 годзе. Яны не падрыхтавалі на час дакументацыі, не падрыхтавалі неабходных будаўнічых матэрыялаў і г.д. Была пачата толькі будова злеўні ў Катлах і Альшэве. Бранская малачарня падрыхтавала толькі дакументацыю на некалькі злеўняў і пабудавала пяць калодзежаў пры існуючых.

У гэтым годзе — у годзе святкавання XX гадавіны народнай Польшчы — малачарні намагаюцца надрабіць свае залегласці адносна будовы злеўняў. Так, малачарня ў Бельску абавязалася ў 1964 годзе пабудаваць дванаццаць злеўняў у наступных вёсках: Дубяжын, Кожын, Невіна - Баровэ, Андрыянкі, Крывая, Кнаразы, Орля, Стрыкі, Боцькі, Грабавец, Пульшчы, Красновесь. Закончыцца таксама будова злеўняў у Катлах і Альшэве.

Акруговая малачарская спулдзельня ў Бранску плануе пабудову пяць злеўняў: у Шмурлах, Кліках, Свірыдах, Сельцы і Войтках.

Малачарня ў Рыбалах выбудуе злеўню ў Рыбалах, а малачарня ў Пасвентным — у Гурскім. Будова злеўняў — пільная справа. У гэтай дзялянцы трэба яшчэ многа зрабіць на Бельшчыне. Да гэтага часу толькі ў раёне малачарні ў Бельску - Падляшскім 33 злеўні малака знаходзяцца ў прыватных памяшканнях, у рознага роду шопах, хлявах і пакінутых хатах.

Вось таму будовай злеўняў малака павінны цікавіцца ўсе: і акруговы аддзел малачарняў у Беластоку, і прэзідыум ПРН у Бельску, і грамадскія рады нарадовыя, і самі сяляне.

Ул. Кучынскі
Бельск

Актуальныя напрамкі нашай дзейнасці

(Працяг са стар. 1)

Ва ўсёй дзейнасці таварыства шырока прадбачваецца праблематыка 20-годдзя Польшчы. Так, напрыклад, чацвёртая частка ўсіх радыёгутарак на беларускай мове праз радыёвузлы паўднёва - усходняй Беласточчыны будзе тэматычна звязана з дваццацігоддзем. Пры дапамозе актыву на падставе падрыхтаваных лекцый аб эканамічных і культурных пераўтварэннях у нашых асяроддзях будзе прачытана каля 100 лекцый, спалучаных з дыскусіямі і столькі ж гутарак перад канцэртамі эстрады «Лявоніха» і кінасеансамі. Праца лектарскай групы будзе накіравана на праблематыку 20-годдзя. Прадбачваецца правесці пяць фестываў, дзве акадэміі, 20 конкурсаў і г.д. Існуючае пры ГП літаб'яднанне «Белавежа» ўжо пачало падрыхтоўку матэрыялаў у альманах, у якім будуць змешчаны найлепшыя вершы і апавяданні аб зменах на вёсцы. У красавіку выйдзе зборнік навуковых прац, а ў лістападзе — беларускі каляндар, прысвечаны 20-годдзю.

Прадбачваецца шмат сустрэч з дзеячамі, якія актыўна ўдзельнічалі ў стварэнні народнай улады, у працы рад нарадовых і грамадска - культурных устаноў.

Гэты кароткі пералік напрамкаў дзейнасці паказвае, што асноўная праца будзе выконвацца праз актыў БГКТ у аддзелах і ў супрацоўніцтве з іншымі ўстановамі. Таму адносіны актыву да нашых пачынанняў будуць вырашаць аб поспехах намечаных мерапрыемстваў.

Сакратар ГП БГКТ
УЛ. ЮЗВЮК

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

КАР'ЕРА ВЕРНЕРА

Учора гэты чалавек хацеў ракетаю ўзарваць Нью-Йорк. Сёння ён трымае ў руках ракету Амерыкі. «Ракетны барон» Вернер фон Браун, канструктар «Фау — 1» і «Фау — 2» учора знаходзіўся пад клапатліваю апекаю сакрэтнай службы Гітлера, а сёння фашысцкі ракетны барон знаходзіцца пад апекаю сакрэтнай службы Злучаных Штатаў Амерыкі.

*

Пасля вайны англічаніну Бернарду Ньюмэну ўдалося пазнаёміцца з планам аперацыі «Эльстэр» («Сарока»). Вось што расказаў ён аб гэтым плане:

«Немцы хацелі загадзя аб'явіць аб тым, што Эмпайр Стэйт Білдынг (самы высокі небаскроб Нью-Йорка — ся) будзе разбураны ў вызначаны дзень і гадзіну. Маральны эфект аказаўся б пры тым велізарным. Аднак для таго патрэбна такая зброя, якая біла б дакладна ў цэль... Скарцэні (вядомы гітлераўскі дывереант — ся) ўказаў на дзве магчымасці рэалізацыі гэтага плана. Першая з іх ужо мела практычнае прымяненне — кіраванне радыёсігналамі. Другая мела болей сенсацыйны характар: немцы праводзілі пробы з новай радыёапаратураю, якая дазваляла весці наводку не з базы, а непасрэдна з раёна цэлю. Дыверсант павінен быў бы ў вызначаны час устанавіць у Эмпайр Стэйт Білдынгу апарат, які, пррапрацаваўшы ўсяго некалькі мінут, прыцягнуў бы да сябе ракету. Гімлеру гэта ідэя выразна спадабалася.

Тым часам штурмбанфюрэр СС Вернер фон Браун праводзіў эксперыменты з ракетамі, будаваў такую ракету, якая павінна была знішчыць Амерыку. У яго тайным сейфе яшчэ ў 1941 годзе, за некалькі месяцаў да прыступлення Злучаных Штатаў да другой сусветнай вайны, ляжаў праект абстрэлу Амерыкі міжкантынентальнымі ракетамі. У біяграфіі нямецкага ракетнага спецыяліста Германа Оберта аб гэтым гаворыцца наступнае: «Аднойчы фон Браун даў яму (Оберту) заданне зрабіць праект трансатлантычнай ракеты, якая была б здольная дасягнуць Нью-Йорк. «Мы павінны ўзяцца цяпер за праектаванне ракет значна большага радыуса дзейнасці, — сказаў фон Браун. — Лрашу вас, распрацуйце тэарэтычна праект такой двух — або трохступеннай трансатлантычнай ракеты. Як яна павінна выглядаць? Колькі спатрэбіцца паліва? Колькі будзе каштаваць?»

Восенню 1941 года Оберт закончыў аблічэнні. У пачатку 1944 года, калі фашысты ўсімі сіламі намагаліся заключыць асобны мір з Англіяй і ЗША, фон Браун у час адной з прывычных ужо сяброўскіх размоў з Адольфам Гітлерам расказаў яму аб плане стварэння ракеты для абстрэлу Амерыкі. Фон Браун не памыліўся ў сваіх спадзяваннях: Гітлер ухапіўся за гэту ідэю, бы тапелец за саломінку, ён даў заданне неадкладна сканструяваць такую ракету, «скараціць перыяд выпрабаванняў і адразу пачаць яе прамысловы выраб». Усе апошнія чатырнаццаць месяцаў вайны — ад лютага 1944 года да красавіка 1945 г. — Гітлер не пераставаў падганяць каманду фон Брауна. Гітлер абяцаў Брауну ўсё золата свету, ён прымушаў працаваць канструктараў па 15 — 16 гадзін у суткі, без перапынку ўдзень, абяцаючы ім сваю выключную дапамогу, калі бываў у настроі; іншым разам лаяў іх, як самых страшных здраднікаў у гісторыі, калі здавалася яму, што справа ідзе наперад занадта паволі...»

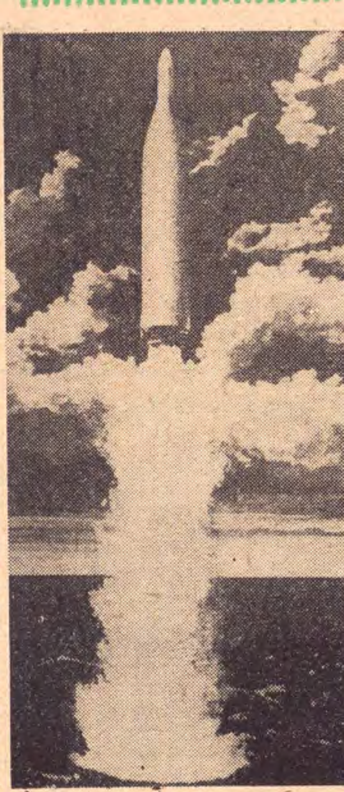
Вернер фон Браун, прагнучы славы і грошай, не даваў сваім супрацоўнікам ні хвіліны адпачынку. Праект рабіўся штораз больш відавочным. Агрэгат «10» вышынёю ў 18 метраў, таўшчынёю 3,5 метраў і вагаю ў 87 тон павінен быў паслужыць першай ступенню ракеты «А—9». Уся яна павінна была важыць 100 тон, за 35 мінут даляцець да амерыканскага кантынента, спаліўшы 70 тон паліва, данесці да Нью-Йорка адну тону выбуховага матэрыялу!

І толькі Савецкая Армія пакрыжавала планы фашысцкіх ракетчыкаў, якія праводзілі свае засакрэчаныя эксперыменты ў рыбацкім пасёлку Пенемюндэ на востраве Узедом (Узнам). Адчайнае супраціўленне эсэсаўскіх часцей не змагло спыніць савецкія войскі на Одры. Даводзілася паспешліва пераносіць свае выпрабавальныя палігоны далей на захад. Не паспяваў абсыхаць бетон новых стартавых пляцовак, калі трэба было зноў адступаць.

Цяперашнія заходненямецкія партнёры ЗША па агрэсіўнаму блоку НАТО і па сягонняшні дзень праслаўляюць фашысцкага канструктара Вернера фон Брауна за яго спробы стварыць ракету, прызначаную для ўдару па тэрыторыі Злучаных Штатаў Амерыкі. Выдаваны ваенным міністэрствам часопіс «Зольдат унд тэхнік» піша: «Там (у Пенемюндэ) ён разам са сваімі супрацоўнікамі сканструяваў на падставе «Фау — 2» першую двухступенную ракету далёкага дзеяння. Гэта была так званая «Амерыка — ракета А—9/А—10» — ...Гэты першы «прывет» ад фон Брауна, — піша часопіс, — так і не быў падрыхтаваны».

«Калі б мы схапілі яго (фон Брауна) у 1945 годзе, — заявіў вядомы англійскі кінарэжысёр Дж. Лі Томпсан, — напэўна перадалі б суду ваеннага трыбунала. І, няйначай, ён быў бы павешаны». Лі Томпсан сказаў гэта ў сувязі з пастаноўкай у Амерыцы «суперфільма» пад назваю «Вернер фон Браун: імкнуся да зорак». Але фон Браун (аб гэтым маўчыць фільм), імкнуўся перад усім да іншай, зямной цэлі: да знішчэння англійскага насельніцтва, на якое кіраваліся яго «Фау — 1» і «Фау — 2». Прытым, ён вельмі ахвотна перабіў бы сваімі ракетамі і амерыканцаў.

(а-ся)

Ракета тыпу «ПАЛЯРЫС» выстралена з падводнай лодкі на вялікай глыбіні.

(ся)

Новы востраў. На водах Атлантычнага акіяна непадалёк Ісландыі нядаўна паявіўся новы востраў.

ЦІ ВЕДАЕЦЕ ВЫ, ШТО...

...самым дзіўным і складаным з усіх дзяржаўных гербаў краін свету з'яўляецца дзяржаўны герб Даніі. У ім фігуруюць: сярэбраны крыж, лебедзь, увенчаны залатой каронай, конь з коннікам, тры кароны, конская галава, 6 ільвоў, баран, мядзведзь, 16 сэрцаў і, апрача ўсяго гэтага, дракон.

...хатняя кошка знішчае за год 600 мышэй і ўсяго 4 птушкі.

ЯДАВІТАЯ КАЛЕКЦЫЯ

„СВЯДОМАСЦЬ КОБРЫ"

— Смялей, смялей, Банцік!

Пасудзіна злёгку дрыжыць, і раптам з горла, як на спружыне, узлятае гнуткая, з гафрыраваным капюшонам галава. Кобра!

Гэта выдатны экземпляр сярэдне - азіяцкай кобры. Даўжыня яе амаль два метры. Страшна сустрэцца з такой у гарах Таджыкістана. Укус яе — немінучая смерць. Але Банцік прыручан. Ён ужо год жыве на маскоўскай кватэры ў кандыдата біялагічных навук Аляксандра Руміна.

Шмат год займаецца адловам змей Аляксандр Румін. Гэта яго захапленне, хіба. Амаль кожны водпуск біёлаг выкарыстоўвае для паездак у Сярэднюю Азію, дзе вылавіў звыш тысячы кобраў і гюрзаў. Большая частка палонніц вучонага трапляе ў заапаркі, служыць «донарамі» для здабычы лячэбнага змяінага яду. Асобныя экземпляры Румін пакідае для сваёй жывой калекцыі.

...Дослед пачаўся. Біёлаг паставіў на падлогу дзіцячую цацку — мыш і закрыў яе кавалкам плексігласу. Пацягванне за нітку, і «мыш» пабегла. Кобра кінулася на здабычу, але шкло спыніла кідок.

Румін паўтарае эксперымент ужо ў другім кутку «змеядрома». Але Банцік паводзіць сябе па-іншаму. Ён абыходзіць перашкоду, завалодвае «мышшу» і адразу ж выкідвае яе з пашчы — пластмаса прыйшлася не да спадобы.

Зноў паўтараецца сцэна палявання. Дзіўна, цяпер ні шкло, ні «здабыча» не могуць ашукаць кобру. Яна абыякава скручваецца клубком.

— Пакрыўдзілася, — жартуе Румін. — Цяпер не ашукаеш...

Біёлаг палкай прымушае Банціка запаўзці ў збан і дастае другую кобру. З ёю ўжо рабіліся падобныя эксперыменты.

Зноў «мыш» і шкло. Але змяя не рэагуе на «здабычу». Сапраўды, не ашукаеш. Няўжо кобры маюць розум?

Шматгадовыя назіранні Руміна пацвярджаюць, што дзеянні паўзуноў тлумачацца не толькі ўмоўнымі рэфлексамі, гэта значыць, сляпым, паўтараючымся адказам на розныя ўплывы навакольнага асяроддзя. Змеі, падобна да больш арганізаваных жывёлін, накопліваюць вопыт і здольны з ім «творча» абыходзіцца.

Румін неаднаразова назіраў, як, адпраўляючыся за здабычай, кобры і іншыя паўзуны - драпежнікі хутка знаходзяць выгаднае месца па ландшафту — барханніках, узгорках, дзе звычайна многа нор грызуноў. Як правіла, гэта планамерны пошук, добра арганізаванае паляванне, заснаванае на творчым выкарыстанні вопыту, а не на выпадковай сустрэчы са здабычай.

Характэрна, што змеі не нападаюць на жывёлін, якіх не могуць праглынуць, калі, вядома, не вымушаны абараняцца. Звычайна яны лічаць за лепшае ўцячы замест небяспечнага паядынка.

Праўда, «свядомасць» кобраў абмежаваная. Пры дрэсіроўцы, напрыклад, яны запамінаюць толькі аднаго чалавека — гаспадара, які іх корміць. Другія людзі для іх — небяспека, ад якой трэба абараняцца або схавацца.

Шмат каштоўнага пачэрпнуў Румін са сваіх назіранняў. Аднойчы ў Таджыкістане выдалася надзвычай суровая зіма. Снег пакрыў перадгор'і, дзе многа змяіных нор. У адной з іх біёлаг знайшоў замёрзлую кобру. Румін рашыў зрабіць з яе чучала, прынёс дамоў і паклаў ля печкі. Да вечара кобры на месцы не аказалася. Біёлаг абшукаў усю кватэру. Змяя знайшлася ў кошыку з бялізнай. Пры дакрананні яна паварушылася і злёгку зашыпела.

Гэты выпадак паклаў пачатак серыі доследаў Руміна. Пры ахаладжванні і награванні спачатку асобных органаў жывёлін, а потым усяго іх арганізма вучоны дабіваўся штучнай смерці і ажыўлення, тармажэння або, наадварот, больш інтэнсіўнай дзейнасці. Жывым арганізмам можна было кіраваць, як складаным, але цалкам рэгулюемым механізмам.

Юрый Гур'еў

„САТУРН" Васіль Ардаматскі

Шчукін падыйшоў, пахіснуўся і асеў на зямлю, хапаючыся за ногі Рудзіна.

— Я думаў, усё прапала... Усе мае надзеі, жыццё...

— Спыніце гістэрыку! — шэптам сказаў Рудзін.

— Дзе мы знаходзімся?

— У Мінску.

— Мюлер тут?

— Няма яго тут. Скажыце, што з вамі здарылася?

— Я ўзяў у яго спісак агентаў «Два ікс».

«Дзе спісак?» — хацеў крыкнуць Рудзін, але спытаў толькі вачыма.

— Тут, — Шчукін прыціснуў руку да грудзей.

— А цяпер устаньце, — рашуча сказаў Рудзін.

Ніхто не звяртаў на іх увагі, і праз некалькі мінут яны ўжо былі за межамі гарадка.

Першы прывал яны зрабілі толькі пад вечар. Рудзін ужо даўно бачыў, што Шчукін зноў ледзь перасоўвае ногі, але хацеў адыйсці як найдалей ад Мінска. Шчукін, як толькі акрыяў крыху, падняўся, расшпіліў кашулю і выцягнуў памятыя лісты паперы.

— Вось, вазьміце... — глуха сказаў ён.

Рудзін разгарнуў лісты. Так, гэта было менавіта тое, аб чым ён марыў. Гэта быў проста спісак прозвішчаў, у ім былі ўказаны гарады, дзе гэтыя агенты павінны замацоўвацца, былі паролі, яўкі і кароткі пераказ версій, па якіх агенты будуць жыць.

— Гэтыя спіскі цяпер яшчэ маюць вартасць? — устрывожана спытаў Шчукін.

125

Рудзін здзіўлена паглядзеў на яго.

— Зразумела! Гэта вельмі каштоўны дакумент! Вельмі! — Рудзін падумаў і спытаў: — А гэта не можа аказацца ліпай, спецыяльна падрыхтаванай Мюлерам для нас?

Шчукін разявіў рот, хацеў нешта сказаць і зноў закрыў яго. Ён з жахам глядзеў на Рудзіна.

— Не нервуйцеся так, гэта толькі маё меркаванне, — сказаў Рудзін. — Каб яго адкінуць, мне здаецца, будзе найлепш, калі вы як найдакладней раскажаце, як вы гэта дасталі.

— Добра. Я зараз успомню... — сказаў Шчукін і, сабраўшыся з думкамі, пачаў расказваць. — Калі вы паехалі, Мюлер аб'явіў, што мы паедзем на суткі пазней. Нашы аўтобусы і грузавікі былі напагатове. Увесь дзень рабілі гэты спісак. Уся група працавала. Кожны рыхтаваў Мюлеру даныя па сваіх пытаннях, а ён складаў гэта ў адзінае і аддаваў на перадрук у двух экземплярах машыністцы, якая працавала ў кабінеце Біркнера. Так, дарэчы. Біркнер разам з вамі не ехаў?

— Не, а што?

— Пасля вашага ад'езду я больш яго ні разу не бачыў... Так... Значыць, увесь дзень ішла работа над спіскам... Гадзін каля дзесяці вечара Мюлер загадаў мне спаліць усе свае паперы і сам прысутнічаў пры гэтым. Палілі ў кабінеце Зомбаха ў печы. Потым ён загадаў нам спусціцца ўніз, у вестыбюль, і там чакаць яго. А сам ён застаўся на трэцім паверсе, дзе ў гэты час была толькі машыністка. І раптам пачаўся авіяцыйны налёт. У нас там, унізе, узнікла спрэчка, ці павінны мы ісці ў сховішча ці чакаць тут, як загадана. Чалавек дзесяць усё ж пабеглі на панадворак. Я падняўся на трэці паверх. Я яшчэ не ведаў, што я зраблю, але падрыхтаваў пісталет. Першае, што я ўбачыў там, на трэцім паверсе, была застрэленая машыністка. Яна ляжала на падлозе кабінета Біркнера.

— Яе забіў Мюлер?

— Больш не было каму. Дзверы ў кабінет Мюлера былі адчынены, і я ўбачыў яго. Ён выграбаў нешта з сейфаў і ссыпаў у брызентавы мяшок. Што менавіта,

126

я не бачыў. Я бачыў толькі партфель, які ляжаў на стале. А налёт усё мацнее. Думаю, найзручнейшы час, ніхто майго выстралу не пачуе. Але тут Мюлер хапае брызентавы мяшок, бяжыць з ім да лесвіцы і крычыць у лесвічны пралёт, каб хто-небудзь быстра падняўся за мяшком. Ён, калі выбягаў з кабінета, прыкрыў мяне дзвярыма. Тут я выбраўся з-за іх і ў кабінет. Думаю, калі партфель закрыты, бяру яго і ўцякаю куды вочы глядзяць. А партфель аказаўся адкрытым. Тады я выцягнуў з яго адзін экземпляр спіска і ў туалетны пакой, побач з кабінетам. Усё гэта адбылося ў адну мінуту. І, на маё шчасце, у гэты момант пагасла святло. Праз дзверы я чуў, як прыбег Мюлер. Лаяўся. Чыркаў запалкамі. Потым, відавочна, узяў партфель і пабег. Я схаваў спісак за кашулю і таксама ўніз і праз двор выйшаў да аўтобусаў.

— Ну, а што было б, Шчукін, калі б вы са мною не сустрэліся? — спытаў Рудзін.

— Не ведаю, не ведаю.... — прамармытаў Шчукін.

Рудзін глядзеў на Шчукіна са складаным пачуццём. Тое, што ён зрабіў, заслугоўвала найвышэйшай удзячнасці, і, трэба прызнаць, што ў рашучы момант ён дзейнічаў нядрэнна. Але Рудзін не мог забыць, што гэта велізарная справа ўвесь час рісела на валаску з-за гістэрычнага характару Шчукіна.

— Як гаворыцца, добра тое, што добра канчаецца, — сказаў Рудзін. — Але магло ўсё кончыцца вельмі дрэнна, проста страшна падумаць аб гэтым.

— А чаму вы не засталіся? — раптам абурана спытаў Шчукін. — Галоўнае было «Два ікс», вы ведалі, што мы застаемся, а самі паехалі?!

— У тым-та і справа, што дакладна я нічога не ведаў, — сказаў Рудзін. — Справа напалову зроблена, Шчукін. І за гэта вам вялікае дзякуй.

— Чаму напалову? — здзівіўся Шчукін. — Вы ж гаварылі...

— Спісак, пакуль ён толькі ў нас, варты ламанага граша. Яго трэба даставіць куды трэба. Гэта яшчэ трэба зрабіць. А навокал — вайна...

Працяг за тыдзень

127

ТРЫБУНА чытачоў

ЭНТУЗІЯСТЫ

«Энтузіясты» — гэта назва клуба - кавярні пры доме культуры «Гурнік» у Гайнаўцы. Клуб добра абсталяваны. Саюз сацыялістычнай моладзі арганізаваў пры клубе невялікую эстраду. У яе рэпертуары гумар, сатыра, песні.

У кожную сераду можна паглядзець тут фільм. Зараз можна пабачыць там выстаўку графікі вядомага мастака Гайнаўкі Анатоля Корзуна. Нядаўна ў клубе - кавярні адбылося спатканне са старшынёй праўлення Беластоцкага аддзела Саюза польскіх мастакоў Тадэушам Болазам. Цікавай была таксама сустрэча з Аляксеем Зінам, які падзяліўся ўражаннямі з пабыўкі ў Турцыі.

У дзейнасці клуба - кавярні прадбачваецца далейшае арганізаванне выставак графікі і мастацтва, вечарын і дыскусій, пешыя і веласіпедныя рэйды, начоўкі ў лесе, экскурсіі ў Белавежу і плаванне каякамі па рэчцы Нараўцы.

Ю. Козак
Гайнаўка

Сельскагаспадарчыя веды для моладзі

У 1961 годзе пры пачатковай школе ў Дубічах - Царкоўных (Гайнаўскі павет) па ініцыятыве кіраўніка мясцовай школы Георгія Койлы арганізавалася вячэрняя школа сельскагаспадарчай падрыхтоўкі. У мінулым годзе першы курс гэтай школы закончыла 15 асоб. У бягучым годзе ёсць і другі і першы курсы. Выкладаюць у школе 6 настаўнікаў.

Тэарэтычныя заняткі закончацца 28 красавіка. Пасля пачнецца практыка. Навучэнцы будуць весці доследы на сваіх палетках з угнаеннем і вырошчваннем розных культур. У школе СП вучыцца моладзь з Дубіч-Царкоўных, Тафілаўцаў, Грабаўца і Рудкі.

Варта адзначыць і тое, што ў мінулым годзе пры школе сельскагаспадарчай падрыхтоўкі быў арганізаваны курс крою і шыцця, а таксама матацыклетны курс.

Іван Пятручук
вёска Тафілаўцы

Будзе Фабрыка

Калі пацяплее, паміж Старым Ляўковам і Капітаншчынай пачнецца будова фабрыкі, якая будзе вырабляць талеркі, кубкі і іншую пасуду. Ужо пачалася звозка цэглы з Міхалова грузавымі машынамі. Хутка тут знойдзе работу многа людзей. Магчыма, што праз нейкі час Старое Ляўкова стане мястэчкам.

Толік Харкевіч
Ляшукі

Культура на штодзень

Непадалёк рэчкі Нарвы раскінулася вёска Лука. Яна налічвае больш 140 гаспадароў, а ўсіх жыхароў больш 500. У сямікласнай школе вучыцца каля 100 дзяцей. Школу зараз ахвотна наведваюць як малыя, так і старэйшыя. А гэта таму, што стаіць там тэлевізар.

Апрача тэлевізара да найбольшых падзей у жыцці вёскі за апошнія гады залічваецца электрыфікацыя. Электрыфікацыя і тэлевізар значна садзейнічаюць павышэнню культуры ў вёсцы.

Славамір Садоўскі
вёска Тарнопаль

Навіны маладзеюць

За апошнія гады наша вёска моцна змянілася. Перш за ўсё трэба сказаць аб электрычным святле, якое заліло хаты навінчан. Другое — новы брук у вёсцы і вуліца, высаджаная дэкаратыўнымі дрэўцамі, пераважна ліпамі. Дарогі ў суседнія вёскі, па якіх у мінулым цяжка было прайсці і праехаць, адрамантаваны, добрыя. Кожны гаспадар мае воз - балон і кожны думае аб пакупцы матацыкла. Пакідаюць ужо сяляне малаціць цапамі і касіць косамі і ўжо хутка зусім пакінуць, таму што вырашылі аб'яднацца ў сельскагаспадарчы гурток і закупіць усе патрэбныя машыны да апрацоўкі зямлі.

Зіна Ялінік
вёска Навіны

Вечары ЗБоВіД

Гарадскі аддзел ЗБоВіД у Беластоку ад 3 сакавіка кожны аўторак у 18 гадзін у кавярні прафсаюзаў арганізуе вечарыны, на якіх прысутныя знаёмяцца з былымі заслужанымі воінамі Войска польскага і з дзеячамі і арганізатарамі народнай улады. Гэтыя вечарыны маюць таксама багатую мастацкую частку. Іграе заўсёды вайсковы аркестр беластоцкіх пагранічнікаў. (мх)

Кавалеры з Лядаў

На Гайнаўшчыне ёсць вёска Ляды. Славіцца яна піццём дэнатурату. Шмат там старых кавалераў і ўсе яны п'яніцы, смокчуць сінюю атруту. Калі б **толькі яны** яе пілі, дык было б яшчэ паўбяды. Але бяда ў тым, што і 18-гадовыя юнакі бяруць прыклад са старых кавалераў.

Пеця Врублеўскі
в. Лянева

На трыкатажнай Фабрыцы

Кіраўнік фабрыкі Анатоль Кандрусік.

На трыкатажнай фабрыцы ў Гарадку, як у нейкай лабараторыі. Кругом парадак. Усе ў белых фартухах сядзяць пры машынах. Цікава, што працуюць тут амаль усе жанчыны. Кожная з іх выконвае акрэсленую работу. Адна прышывае толькі рукавы да бялізны, другая робіць машынай петлі, трэцяя ушывае гузікі, чацвёртая падрублівае і г.д. Каля 300 дзяўчат і жанчын не толькі з Гарадка, але і навакольных вёсак, знайшло работу на гэтым прадпрыемстве.

Усе тут добра працуюць. Няма адстаючых. І па колькасці і па якасці фабрыка перавыконвае месячныя планы. За мінулы, 1963 год, колькасны і якасны план быў выкананы на 102%, а ў лютым т.г. на 108%. Згодна з дырэктывамі XIV пленума ЦК ПАРП, кіраўніцтва прадпрыемства прадбачвае значны ўзрост прадукцыі, не павялічваючы колькасці рабочых.

Дырэкцыя гэтага прадпрыемства была да нядаўна ў Бартошыцах. Ад новага года гарадоцкая трыкатажная фабрыка належыць да дырэкцыі ў Седльцах і таму называецца яна «Сядлецкае прадпрыемства трыкатажнай прамысловасці ў Гарадку».

Кіраўнік фабрыкі Анатоль Кандрусік расказвае нам аб экспартнай прадукцыі, аб рабочых, аб харавым калектыве, аб працы фабрычнай рады, аб планах на будучыню. У яго словах адчуваюцца вялікія клопаты аб прадпрыемстве і аб усім фабрычным калектыве.

М. Хмялеўскі

Вучыцца ніколі не позна

Неадукаваны чалавек — малавартасны чалавек. І таму дзяржава стварыла магчымасці, каб закончыла 7 класаў усё насельніцтва. У Рыбаках (Беластоцкі павет) па ініцыятыве настаўнікаў арганізавана вечаровая школа для дарослых, якія імкнуцца закончыць падставовую школу. Зараз нават пажылыя людзі, якім вайна перашкодзіла нармальна вучыцца, ходзяць у школу. Пагаворка, што вучыцца ніколі не позна, у Рыбаках знайшла сваё пацвярджэнне.

Коля Назарка
вёска Бандары

ГОД САНІТАРНАЙ КУЛЬТУРЫ

ЧЫСЦЕЙ І ЗДАРАВЕЙ

З выпадку нашага Дваццацігоддзя яшчэ адна карысная акцыя — Год санітарнай культуры. Яна для моладзі: школьнай, ЗМС, ЗМВ, ЗГП. Мэта акцыі: узрост асабістай чысціні вучняў, школ, святліц. Разам з моладдзю будуць працаваць над гэтым настаўнікі, лекары і медсёстры.

Гурткі ПЦК існуюць амаль у кожнай школе і на іх долю выпадае быць авангардам і арганізатарам Года санітарнай культуры ў сваёй школе і вёсцы.

Што будзем рабіць?

Конкурс чысціні і школьнай эстэтыкі — гэта першая рэч. Ён на цэлую краіну. Будзе працягвацца да красавіка 1965 г. Жадаем, каб Беластоцкае ваяводства заваявала першае месца. Але пакуль тое будзе, усе школы павінны прыступіць да ўдзелу ў конкурсе. Уся моладзь — да працы, каб было чысцей, здаравей нам, нашай школе, нашай хаце, вёсцы, панадворку! (вл)

НАВУЧЫЛІСЯ СМАЧНА ВАРЫЦЬ

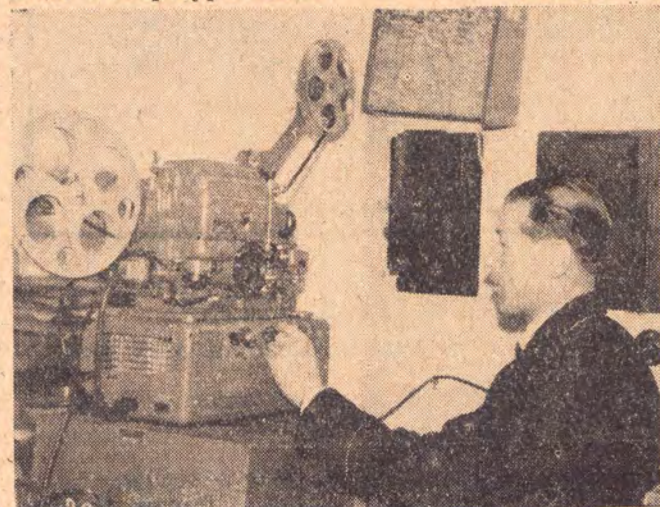
У Масеве закончыўся нядаўна двухтыднёвы кулінарны курс. Заняткі па пячэнню і гатаванню вяла Л. Зароўская з Сяміціч. Дзяўчаты і жанчыны многаму навучыліся. Аб гэтым сведчыць заканчэнне курсу, пасля якога была вечарына на якой кожны муж і кавалер сцвердзілі гэта, спрабуючы прысмакі, якія падрыхтавалі ўдзельніцы курсу.

Віктар Харкевіч
Старое Ляўкова

Перадавы механік

У Мілейчыцах адзінай культурна - асветнай установай з'яўляецца кіно. У ім тры разы ў тыдзень адбываюцца кінафільмы. У другія тры дні тыдня кінамеханік Васіль Высоцкі з апаратурай выязджае на вёскі. Гледачы вельмі добра адзываюцца аб працы кінамеханіка. Ён заўсёды пунктуальны, сумленны і ахвярна працуе.

С. К.
Мілейчыцы

Васіль Высоцкі ў час працы.

Дарагое **Сэрцайка!**

Маю 17 год. Жыву ў вёсцы Л. на Гайнаўшчыне. Чытаю «Ніву». Пакахала я аднаго хлопца, а ён мяне. І выйшла ў нас непаразуменне. Пайшлі мы на забаву — і ён мяне кінуў, а пачаў гуляць з іншымі дзяўчатамі. Сэрцайка, парай, што мне рабіць.

Ірка
з Гайнаўшчыны

Дарагая **Ірка.** Дагэтуль ты напэўна ўжо пагадзілася са сваім хлопцам. На жаль, мы не маглі раней замясціць твайго лісту, таму што мелі многа лістаў, прысланых раней. А адказваем па чарзе. Гнявацца ты не павінна, бо ўласціва кажучы нічога ў тым дрэннага, што твой хлапец танцаваў з іншымі. Мо' ты не вельмі добра танцуеш, мо' іншая лепей. Трэба было таксама танцаваць з іншымі, а не стаяць ці ісці дамоў, а потым гнявацца. Калі здарыцца другі раз так сама, дык ты не гневайся і не ўцякай з забавы, а танцуй з іншымі хлопцамі.

Дарагое **Сэрцайка!**

Я вучуся ў сярэдняй школе ў Б. Вельмі мне спадабаўся хлапец з нашай вёскі. Мае матацыкл і працуе шафёрам. Часта прыходзіць да мяне, але з сябрамі. Але я не ведаю, ці я яму спадабалася. Праўда, нічога ён дрэннага ніколі мне не сказаў. Мае бацькі кажуць, што ён не для мяне, бо мае малую адукацыю. Я слухаю і маўчу, бо ён мне вельмі падабаецца. Я думаю, што і я яму таксама падабаюся. Парай, Сэрцайка, што рабіць, слухаць бацькоў ці не .

Галіна
з Бельшчыны

Дарагая **Галіна!**

Што ж я маю тут раіць, калі ты сама паўтараеш аж два разы ў лісце, што не ведаеш, ці хлапец гэты пакахаў цябе. Ты толькі можаш дадумвацца. Ён можа быць з табою проста ветлівы. Думаю, што калі б ён сапраўды закахаўся, дык сказаў бы табе аб гэтым або паказаў бы сваім захаваннем. А з лісту твайго вынікае, што ён лічыць цябе толькі сяброўкай. Мо' я памыляюся, мо' ты недакладна напісала мне. Таму няма чаго ісці бацькам наперакор, бо, праўду кажучы, няма ў чым. Калі ты яму падабаешся, дык пачакай, мо' сапраўды праз якісь час ён табе аб гэтым скажа, і тады будзеш застанаўляцца над гэтым пытаннем. А цяпер раю ўзяцца за навуку — гэта найважнейшае. Найперш скончы школу, а пасля яшчэ будзеш мець вельмі многа часу на шуканне добрага хлапца.

Посп[illegible]аў у навуцы жадаю табе.

СЭРЦАЙКА

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Kapral w matni" (franc.), 7—9. „Ballada huzarska" (radz.), 10—12.

Кляшчэлі
„Pan Marszałek i ja" (NRF), 7—9. „Yokmok" (pol.), 10—12.

Дубіны
„Strachy zamku Spessart" (NRF), 11—12.

Нараў
„Król Maciuś I" (pol.), 8—12.

Нараўка
„Diabeł morski" (radz.), 11—12.

Чаромуха
„Sztubak" (czeski), 7—9. „Ballada huzarska" (radziecki), 10—12.

Чыжы
„Opowieść o prawdziwym człowieku" (radz.), 8—12.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Kozara" (jugosł.), 8—12.

Бранск
„Ludzie i bestie" II s. (radz.), 7—9. „Mój drugi ożenek" (pol.), 10—12.

Гродзіск
„Przepustka na ląd" (radz.), 11—12.

Орля
„Sprawa Niny B" (franc.), 8—12.

Райск
„Torreador" (meksykański), 8—12.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Powiernik pań" (franc.), 7—9. „Milczenie" (polski), 10—12.

Міхалова
„Koledzy" (radz.), 7—9. „Czarny monokl" (franc.), 10—12.

Супрасль
„Znów ku gwiazdom" (radz.), 7—9. „Przemytnik z Piemontu" (franc.), 10—12.

Чорна Беластоцкая
„Być albo nie być" (USA), 7—9. „Siedem nianiek" (radz.), 10—12.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Powiernik pań" (franc.), 7—9. „Trzynastego nocą" (bułg.), 10—12.

Мілейчыцы
„Tylko we dwoje" (angl.), 7—9. „Yokmok" (pol.), 10—12.

Нурэц
„Płonąca wyspa" (radz.), 7—9. „Czarny monokl" (franc), 10—12.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Droga do przystani" (radz.), 7—9. „Nieznajomi z pociągu" (USA), 10—12.

Сухаволя
„Stworzenie świata" (czeski), 7—8. „Zabawa na sto dwa" (angl.), 9—10. „Haszek i jego Szwejk" (radz.), 11—12.

Шудзялава
„Ich dzień powszedni" (pol.), 8—12.

Сідра
„Wąż morski z Loch Ness" (ang.) 7—9.
„Zbrodniarz i panna" (polski), 10—12.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Smarkula" (polski), 11—12.

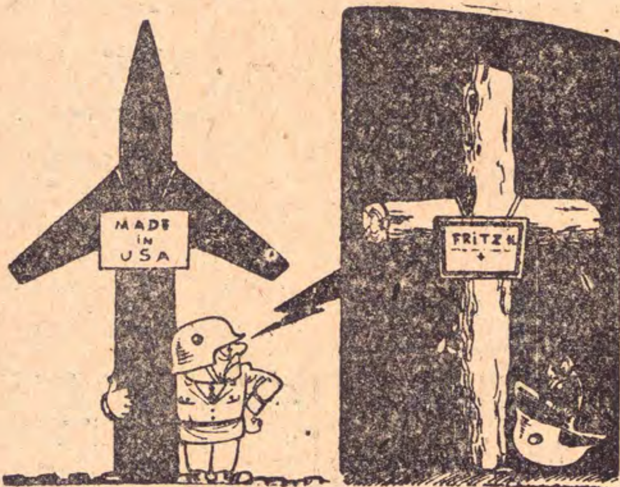
Новы Двор
„Ulica Andrzeja Krutikowa" (radz.), 11—12.

Ружаны Сток
„Uczeń diabła" (USA), 7—9. „Ballada huzarska" (radz.), 10—12.

У днях 7—12.IV. ў мясцовасці Янаў фільмы высвятляцца не будуць.

ПАМЯТАЙ АБ ПЕРАЎТВ АРЭННЯХ

(Памятка для бонскіх рэваншыстаў)

«Камсамольская праўда»

У ТРАМВАІ

— Вы на наступным прыпынку выходзіце?

— А вам хацелася б, каб я там сыйшоў?

— А мне ўсё роўна.

— Чаго ж вы тады пытаеце?

АДКАЗАЛА

— Аленка! Ці не ведаеш ты, адкуль гэта мелодыя? — спытаўся муж у жонкі, калі па радыё перадавалі канцэрт - загадку.

— Як адкуль? Вядома, з рэпрадуктара, — не задумваючыся адказала жонка.

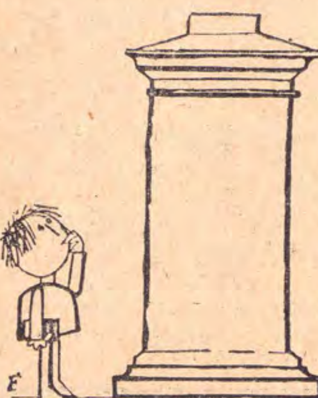

Дырэктар такі самы чалавек, як і ўсе, толькі аб гэтым ніхто не ведае.

ПА ПРЫВЫЧЦЫ

— Якая гадзіна?
Адказ у яго звычайны:
— Без чацвярцінкі восем.

ТВОРЧЫ НЕПАКОЙ

— Як туды дастэцца?

ХВАЛЬКО

Выйшаўшы з аўдыторыі пасля экзамена, студэнт узрадавана заявіў:

— Прафесар сказаў, што я сапраўдны чалавек - амфібія...

— Што ж гэта ён так?

— А таму, што, на яго думку, я плаваю абсалютна па ўсіх пытаннях.

БЕЗ АДЗІНАЙ ПАМЫЛКІ

— Сам то я адносна ведання моў не вельмі моцны. Але ў мяне ёсць сапраўдны лінгвіст...

— Хто?

— Ды радыёпрыёмнік: прымае перадачы на любой мове. І без адзінай памылкі.

БАЛАДА ПРА ЯЎТУХА

Быў хлопчык як хлопчык —
Гуляў сабе, рос,
Не думаў да часу
Пра будучы лёс,
Меў шмат закадычных
Адданых сяброў,
Гусей з імі пасвіў
І нават кароў,
І розум ён чэрпаў
З адных з імі кніг,
Але Яўтушок быў
Спрытнейшы за іх:
Умеў нацянькі ён
Да мэты ісці —
Пачаў вызначацца,
Пачаў ён расці.
Начальнікам хутка
Зрабіўся Яўтух,
І дружбы хлапечай
Агеньчык патух,
Сябры працавалі,
А ён усё рос,
І стаў задзірацца
Угару яго нос;
Ад велічы ўласнай
Праз год ці праз два
Аж стала кружыцца
У яго галава.
Не бачыў зямлі ён,
Не бачыў людзей,
Як быццам сурочыў
Яго . гадзей.
І помы, і намы
Яму па чарзе
Дакладвалі, што там
Такое ўнізе.
На подпірках так ён
Хадзіў па зямлі,
На ёй жа ўхабы
І ямы былі.
Аднойчы няўдалы,
Някемлівы нам
Не ўспеў папярэдзіць
Ад здрадніцкіх ям.
І плюхнуўся ў яму
Зняначку Яўтух...
І гэта даволі вялікі быў
плюх.

Кандрат Крапіва

ПРАЧЫТАЎ

У першым класе ідзе ўрок чытання. Пятрок чытае подпіс пад малюнкам па літарах:

— Сы-у-мы-кы-а...

— Ну : што атрымаецца?

— Торбачка!

Дарога ў Новаберазова

І куды цябе нясе нялёгкая сіла ў такую непагадзь? — сказала Кастусіха.

Нацягваючы шапку, Кастусь адазваўся:

— Не за мора еду, а ў Новаберазова, так што провады абыйдуцца без слёз.

На парозе дагнала Кастуся папярэджанне:

— Едзь ды аглядвайся, а то едзеш да Фамы, а заедзеш да кумы.

Кастусь даехаў шчасліва аўтобусам у горад, дзе давялося чакаць цягніка ў бок Гайнаўкі. На вакзале сусед па лаўцы аказаўся гаворкім.

— Значыць, у Новаберазова едзеш, а я ў іншы бок. Станцыя мая грыбная — Жэдня, калі ведаеш. Парасят купіць задумаў? Гэта справа мілая, свінні цяпер у цане. Пойдзем недалечка, чаго-небудзь падкінем на каляснікі.

— Праваронііш поезд. — спрабаваў супярэчыць Кастусь.

— Дзівак чалавек, мой поезд будзе раней на паўгадзіны, значыць, мне спяшыць, — адказаў знаёмы, цягнучы Кастуся да выйсця. У цесным буфеце была такая мітусня, што свайго імя не разбярэш. Прымасціўшыся ля падаконніка, новыя знаёмыя выпілі за здароўе парасят, потым апаражнілі шклянкі за шчаслівую дарогу да Жэдні, а затым за поспех у Новаберазове.

Калі Кастусь выходзіў з буфета, у яго шумела ў галаве. На вакзале новы знаёмы развітаўся і пабег да свайго поезда, які ўжо стаяў, цяжка ўздыхаючы.

Кастусь круціўся па станцыі, пакуль не падыйшоў састаў да Гайнаўкі. Уваходзячы ў вагон, Кастусь пачуў:

— Гара з гарой, як гаворыцца...

— Не прыпамінаю вас, — адазваўся Кастусь.

— Эге! Мядзведзя ўсе ведаюць, хоць мядзведзь ні з кім не знаёмы, — сказаў пасажыр і зарагатаў над сваімі словамі, потым спытаў: — Можна пацікавіцца, куды курс трымаеце?

— У Новаберазова за парасятамі.

— Па дарозе нам, я выходжу ў Арлянцы... Бачу, вы ўжо паснедалі.

Кастусь адмахнуўся, як ад мухі:

— Са знаёмым крыху перакусіў, а ў патыліцы трашчыць

— Клін клінам, без гэтага будзе трашчаць, — упэўнена сказаў знаёмы і нечакана запрапанаваў:

— У Орлі можна паспрабаваць.

— Як у Орлі?! — жахнуўся Кастусь. — Мне ў Новаберазова!

—Ды гэта ж рукой падаць, — пераконваў незнаёмы. — Орля направа, а Новаберазова налева. Свет парасячы не зышоўся ў Новаберазове. У Орлі кум запражэ каня і прыцягне парасят, якіх захочаш.

— Навокал людзі слаўныя, аб маіх парасятках клапоцяцца, — пралепятаў расчулена Кастусь, падштурхваны да выйсця, бо поезд тармазіў перад Арлянкай.

У Орлі сабралася кампанія вясёлая. За парасят выпіта было многа, а пажаданняў сыпалася яшчэ больш. Кастусь прыпомніў аб Новаберазове, але сабутэльнікі абурыліся:

— Орля дае два ачкі наперад Новаберазову! Тут вытрасем парачку свінак пародзістых - кірпатых. З яздой не бядуй, на світанні гэзсаўскі грузавік ідзе ў Боцькі, па дарозе цябе падкіне.

Затым выпадкі пакаціліся як у паўсне. Шафёр высадзіў Кастуся ў вёсцы, палажыў на зямлю мяшок з парасятамі і ад'ехаў.

Цвярозеў Кастусь у хаце, калі жонка лямантавала:

— У ветэрынарную лячэбніцу прыехаў, ці што? Куды дзену гэтых рахітыкаў? Убірайся з маіх вачэй! Ды дзе ты заліў свае вочы вепруковыя? З Новаберазова карослівых прывёз, п'яная каналія!

Кастусь стаяў, апусціўшы галаву і думаў: «Трудна, пугай не пераб'еш ракі, толькі б перацярпець».

Людзі добрыя, мы таксама дарогі блытаем, калі заўчасна выпіваем за поспех.

Дзядзька Лявон

— Зрабіце ласку, праходзьце.

Афарызмы

Ці могуць дзве паўпраўды замяніць адну цэлую?

Паветраныя замкі будавалі звычайна для падданых.

Блыха з сабакі ненавідзіць блох з кошкі.

Томаш Яновіц

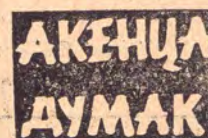
УСЯЧЫНА

КУРЭННЕ НЕ ЧЫНІЦЬ ЧАЛАВЕКА ЗДАРАВЕЙШЫМ — ПРА ГЭТА ЎСЕ МЫ ВЕДАЕМ. АЛЕ ЯК ЖА ЦЯЖКА ПАКІНУЦЬ КУРЫЦЬ, ПРАЎДА? (ся)

„Электронны" шлюб

Ва ўніверсітэце штата Іова (ЗША) створана электронная машына для тых, хто жадае ўзяць шлюб. Кожны, хто хоча знайсці сабе партнёра, павінен адказаць на 120 пытанняў, якія датычаць матэрыяльнага становішча, густаў, звычак і г.д. Картка з адказам укладваецца ў электронную машыну. Машына параўноўвае дадзеныя карткі са сваёй вялізнай картатэкай і хутка знаходзіць адрас належнага партнёра.

Чым менш людзі ведаюць, тым шырэйшымі выдаюцца ім іх веды.

Ж. Ж. Русо

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

По просьбе Ліды Хаманюк з Беластока змяшчаем беларускую народную песню, запісаную на Сакольшчыне.

ОИ, ПАИДУ Я ЛУГАМ, ЛУГАМ

Ой, пайду я лугам, лугам,
Дзе мой мілы арэ плугам.

Ой, панясу яму есці,
Можа скажа ён мне сесці.

Ён наеўся і напіўся,
І на ролю паваліўся.

— Чом не ўстаеш, чом не арэш,
Чом да мяне не гаворыш?

— А я ляжу і думаю,
Што нялюбу жонку маю!

— Каб табе вылезлі вочы,
Чаго сватаў мяне ўночы!

Трэба было ўдзень сватаці,
Было ў людзей распытаці,

Было свету запаліці,
Маладую агглядзеці!

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 45. Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocznie — 14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wilcza 46, Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w Europie, 5 $ w USA. Nakład 5458. Bltk L-2